

Tekijä:	Eeva-Leena Partio
Opinnäytetyön nimi:	Lapsen kielen kehitys kaksikielisessä perheessä
Sivuja (+liitteitä):	43+2
<p>Opinnäytetyön kuvaus:</p> <p>Käsittelen opinnäytetyössäni lapsen kielen kehitystä kaksikielisessä perheessä. Tuon esille yhteiskunnan suhtautumisesta kaksikielisyyteen ja millainen merkitys sukulaisilla ja perheellä on lapsen kielen ja kulttuurin omaksumisessa. Lisäksi kuvaan lapsen kielen kehitystä ja miten kaksikielinen lapsi omaksuu kaksi kieltä.</p> <p>Teoreettinen ja käsitteellinen esittely:</p> <p>Käsittelen teoriaosuudessa kaksikielisyyttä ja lapsen kielen kehitystä ja kuinka se etenee. Liitän työhöni Bronfenbrennerin ekologisen teorian. Tarkastelen hieman mitä monikulttuurisuus on. Lisäksi kuvaan mitkä ovat neuvolan, päivähoiton ja koulun tuet kaksikieliselle lapselle ja perheelle.</p> <p>Metodologinen esittely:</p> <p>Kuvaan metodologisessa osiossa opinnäytetyöprosessin etenemistä. Aineiston keruumenetelmänä olen käyttänyt kyselylomaketta sekä haastattelua, jotka olen lähettänyt kahdelle kaksikieliselle perheelle, jotka antavat pohjan tarinalliseen kerrontaan. Pohdintani tukeutuu teoriaan.</p> <p>Keskeiset tutkimustulokset:</p> <p>Tarinoiden perusteella molemmilla perheillä on ollut samantyylliset strategiat kaksikielisyyden opettamisen suhteen. Ympäristöllä on suuri vaikutus lapsen kaksikielisyyteen. Siellä missä lapsi asuu, pysyy vahvempana kielenä se kieli mitä hän enemmän käyttää. Aineiston perusteella kyselyyn vastannut äiti ei ole saanut neuvolassa hänen mielestään tarpeeksi tietoa kaksikielisyyteen liittyvissä asioissa. Kielenkehityksen häiriöt eivät ole riippuvaisia siitä, onko lapsi kaksikielinen tai yksikielinen.</p> <p>Johtopäätökset:</p> <p>Perheen äidin mielestä, Norjan neuvolalla ei ole ollut valmiuksia tukea ja opastaa perhettä kaksikielisyyteen liittyvissä asioissa. Mielestäni päivähoitossa pyritään huomioimaan lapsen yksilölliset tarpeet ja koulu on parhaiten ottanut monikulttuurisuuden huomioon sekä alkanut mukauttamaan opetusta sen suuntaan.</p> <p>Perheen toteuttama kielistrategia on yleinen opetusmenetelmä kaksikielisissä perheissä.</p>	
Asiasanat: kaksikielisuus, kaksikielinen lapsi, monikulttuurisuus, perheen kielistrategia	

Author:	Eeva-Leena Partio
Title:	Child's language development in bilingual family
Pages:	43+2
<p>Thesis description:</p> <p>In my thesis I concentrate on the child's bilingual abilities. In my thesis I will write about how the society reacts to bilingualism and what kind of meaning does the relatives and family have on how the child adapts to bilingualism and culture. I will also describe child's bilingual progress in general as well as how a bilingual child adapts two languages.</p> <p>Theoretical summary:</p> <p>In the theoretical part I deal with bilingualism and child's language development. I include Bronfenbrenner's ecological theory in my work. I also look into what multiculturalism is. I looked into what kind of support do child health care and schools give to bilingual families.</p> <p>Methodological summary:</p> <p>In the methodological part I describe the process of this thesis. I collected my material by interviewing and sending out a questionnaire to two bilingual families which gives the base for the narrative story. The discussion is based on the theory.</p> <p>Main results:</p> <p>Based on the stories, I concluded that both families have very similar strategies on how to teach bilingualism to their children and that the environment has a huge impact on child's bilingualism. Usually that language which child uses more is the dominating language. Based on the story, the mother felt that she hasn't been given enough information about the bilingualism at the child health centre. Also the disruptions in language development are dependent on whether the child is bilingual or unilingual.</p> <p>Conclusions:</p> <p>Based on the mother's opinion, the child health center hasn't had enough capacities to support and guide the family on the issues concerning bilingualism. My opinion is that child's unique needs are more taken into consideration in the daycare center and the school takes multiculturalism into consideration the best.</p> <p>The language strategy that the family executes on its own is common in bilingual families.</p>	
Key words: bilingual child, bilingualism, family's language strategy, multiculturalism,	

SISÄLLYSLUETTELO

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1 JOHDANTO	4
2 METODOLOGIA	6
2.1 Prosessin kuvaus	6
2.2 Tutkimusongelma ja tutkimusmenetelmä	10
2.3 Tutkimustehtävät ja Bronfenbrennerin ekologinen teoria.....	11
2.4 Tutkittava kohderyhmä	14
3 MONIKULTTUURISUUDEN MÄÄRITTELY	16
3.1 Monikulttuurisuus ja kulttuuri.....	16
4 LAPSEN KIELENKEHITYS	19
4.1 Kaksikielisen lapsen kielenkehitys	21
4.2 Lapsen kaksikielisyyden omaksumista edistäviä tekijöitä.....	23
5 KAKSIKIELISYYDEN VAIKUTUS LAPSEEN	25
5.1 Tutkimustuloksia kaksikielisyyden vaikutuksista lapseen.....	25
6 NEUVOLAN, PÄIVÄHOIDON JA KOULUN TUKI KAKSIKIELISELLE LAPSELLE	28
6.1 Neuvolan tuki kaksikielisille perheille.....	28
6.2 Päivähoidon tuki kaksikielisille perheille	29
6.3 Koulun tuki kaksikielisille lapsille.....	31
7 PERHEESSÄ ON KAKSIKIELINEN LAPSI	32
7.2 Kaksikielisyyden määrittelyä	33
7.3 Lapsi omaksuu kaksi kieltä	34
7.4 Kaksikielisen perheen arkea.....	36
7.5 Monikulttuurisuuden tuomat haasteet	37
8 POHDINTAA JA YHTEENVETOA	39
LÄHTEET	42
LIITTEET	44

1 JOHDANTO

Valitsin opinnäytetyöni aiheeksi lapsen kaksikielisyyden, koska oma kiinnostukseni aihetta kohtaan on ajankohtainen sen vuoksi, että perhetuttavallani Maijalla (nimi muutettu) on norjalainen mies ja heillä on vuoden ikäinen lapsi ja he asuvat Norjassa. Halusin ottaa selvää kaksikielisyyteen liittyvistä asioista, jotka minua askarruttivat. Olen usein miettinyt, miten pieni lapsi voi oppia ja hallita monta kieltä ja mitkä asiat oppimiseen vaikuttavat.

Monikulttuurisuus on lisääntynyt huomattavasti viimeaikoina. Siihen on vaikuttanut esimerkiksi pakolaisten ja monikulttuuristen ihmisten muutto Suomeen. Esimerkiksi katukuvassa näemme yhä enemmän eri kulttuureista tulevia ihmisiä. Tämä on vaikuttanut neuvolan, päivähoidon ja koulun työhön.

Käsittelen työssäni hieman monikulttuurisuutta, mitä se on ja millaisia haasteita monikulttuurisuus on asettanut. Tulen selvittämään työssäni monikulttuurisuutta yleisenä käsitteenä sekä tuon esille tarinallisesti tekemääni kyselyä ja haastattelua kaksikielisen perheen äidille.

Opinnäytetyöni tarkoituksena on selvittää, millaisia haasteita kaksikielisyys voi asettaa perheelle ja kuinka neuvola, päivähoito ja koulu voivat sitä tukea. Miten lapsi omaksuu kaksi kieltä? Kuinka vanhemmat voivat tukea lapsen kahden kielen omaksumista ja miten kahden kielen hallitseminen vaikuttaa lapsen kehitykseen? Perehdyn yleisesti lapsen kielen kehitykseen ja siihen, miten lapsi omaksuu kaksi kieltä sekä miten vanhemmat voivat kasvatustehtävässään niitä tukea.

Metodologisessa osiossa esittelen tutkimustehtäväni ja tuon ilmi, miksi olen kiinnostunut kaksikielisyyteen liittyvistä asioista ja kuvaan kuinka opinnäytetyöprosessi on edennyt. Lisäksi tarkastelen kahden kielen dominanssia. Samoin määrittelen mitä on äidinkieli, jotta voidaan ymmärtää paremmin kaksikielisyyden merkitys.

Keräsin aineiston kyselyn ja haastattelun avulla perhetuttavaltani Maijalta. Kyselyn tarkoituksena oli löytää vastaukset muun muassa seuraaviin kysymyksiin: Kuinka paljon perhettä mietitytti kaksikielisyys? Mistä he saivat tietoa kaksikielisydestä?

Miten ympäristö vaikuttaa kaksikielisyyteen? Miten kaksikielisyyttä on tuettu perheessä? Miten vanhemmat ovat toteuttaneet vanhempi- lapsi puhetilanteet sekä millaisia haasteita kaksikielisyys on asettanut perheessä? Vastauksia lukiessani mieleeni heräsi lisäkysymyksiä, joita selvitin kohderyhmältä muun muassa haastatteleamalla ja puhelimitse.

Tutkimusjoukkoni koostuu perhetuttavastani Maijasta ja Arnesta (nimet muutettu) ja tuon heidän ajatuksiaan ja näkökulmiaan kaksikielisestä perheestä. Käytän opinnäytetyössäni käsitettä kaksikielisyys, koska perehdyn nimenomaan kaksikielisyyden vaikutuksia lapseen, perheeseen ja sukulaisiin. Kohderyhmä asuu Norjassa ja perheen isä on norjalainen ja äiti suomalainen.

2 METODOLOGIA

2.1 Prosessin kuvaus

Olen pohtinut kaksikielisyyteen liittyviä asioita jo monta vuotta. Kun perhetuttavani Maija oli raskaana, aloin miettiä ensinnäkin sitä, kuinka paljon pystyn näkemään lasta, kun he asuvat Norjassa? Kuinka pystymme Leevin kanssa kommunikoimaan, jos pojalle tulee vahvemaksi kieleksi norjan kieli? Tämä on hyvin todennäköistä, koska Leevi käyttää enemmän norjan kieltä, etenkin jos hän menee Norjassa päiväkotiin tai kouluun. Tunnistaako poika kunnolla Suomen isoäitiä, isoisää ja minua, kun näemme? Ujosteleeko ja vierastaako hän meidän perhettä?

Huomaan usein miettiväni, kun leikin Maijan pojan kanssa, että ymmärtääkö hän minua yhtä hyvin kuin norjalaisia ja joka kerta hän saa minut ymmälleni. On uskomatonta nähdä, miten lapsi, joka puhuu vain muutamia sanoja, ymmärtää niin paljon kahta eri kieltä. Samoin tuo yksivuotias poika osaa norjan kieltä enemmän kuin minä, vaikka olen vanhempi ja viettänyt paljon aikaa Norjassa.

Tutkimusjoukkoni koostuu kolmesta henkilöstä: suomalainen äiti Maija, norjalainen isä Arne ja heidän esikoisensa Leevi (nimet muutettu) ja he asuvat Norjassa. Työharjoitteluni kautta tutustuin Kirsiin (nimi muutettu) ja hänellä on norjalainen mies ja kaksi lasta ja he asuvat Suomessa. Tein heille kyselyn, missä selvitin esimerkiksi perheen kielistrategioita ja miten vanhemmat toteuttavat vanhempi- lapsi puhetilanteet.

Käsittelen työssäni sellaista kaksikielisyyttä, jossa lapsi syntyy kaksikieliseen perheeseen. Kun lapsi muuttaa jossakin elämänvaiheessa toisesta maasta toiseen, hänestä tulee tätä kautta kaksikielinen. Haluan selventää näiden kahden asian eron sen vuoksi, koska edellä mainittu tilanne muuttaa asetelmia perheessä, koska lapsi on ollut yksikielinen siihen asti kunnes syystä tai toisesta joutuu muuttamaan pois kotimaastaan. Tällöin lapsen tulee opetella uuden asuinmaan kieli ja lisäksi hänen vanhempansa eivät välttämättä osaa uuden maan kieltä eli lapsi saattaa joutua opettamaan vanhemmilleen uuden kielen. Tällöin perheen roolit muuttuvat ja asetelma on toisenlainen, kuin sellaisessa perheessä, jossa lapsi syntyy perheeseen ja vanhemmat puhuvat hänelle alusta asti kahta kieltä. Tarkastelen asiaa erityisesti vanhempien näkökulmasta, kuinka

he toteuttavat vanhempi- lapsi puhetilanteet ja millaisia haasteita kaksikielisyys perheessä aiheuttaa.

Koska kyselyyn vastannut henkilö on minulle läheinen, minun tuli erkaannuttaa itseni läheisen roolista, ja tarkastella asioita ulkopuolisen silmin. Minun tulisi välttää omien tunteiden esille tuomista ja tämän koin erityisen haasteelliseksi tehtäväksi. Lisäksi tunnen perheen hyvin, jolloin olettaa automaattisesti tiettyjä asioita perheen puolesta, mitä ei myös voi tehdä. Tämän vuoksi itsensä erkaannuttaminen työstä oli tärkeää.

Laadullinen tutkimus poikkeaa teoriapohjaisen tutkimuslauseen yleisestä kaavasta. Sen kirjallista kuvausta on sanottu juoneltaan eteneväksi kertomukseksi. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2007, 260.) Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus tuo esille ymmärtävää tietoa. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää asioita esimerkiksi ihmisten ja asiakkaiden näkökulmasta. (Inspirans 2009.)

Laadullisesta tutkimusmenetelmästä on eniten hyötyä silloin, kun tarvitaan tietoa asioista, joita ei tunneta tai tiedetä erityisen hyvin tai kun kyse on monimutkaisista prosesseista. Laadullinen tutkimus saa parhaimmillaan aikaan kohderyhmän näkökulman inspiroimaan omaa ajattelua ja kehitystyötä. (Inspirans 2009.) Mielestäni kyselyyn vastanneen Maijan perheessä on kyse monimutkaisista prosesseista esimerkiksi miten eri tahot, sukulaiset, tuttavat ja ympäristö vaikuttavat lapsen kahden kielen kehittymiseen.

Laadullista tietoa voidaan kerätä useilla eri menetelmillä. Eniten käytettyjä ovat esimerkiksi syvähaastattelut ja ryhmäkeskustelut. Viime vuosina on yleistynyt ihmisten itsensä arkioloissa vapaasti tuottamat aineistot. Näitä ovat päiväkirjat, valokuvat tai tarinat. Yleensä laadullinen tutkimus koostuu useista eri aineistoista, esimerkiksi kohderyhmän itsensä tuottama aineisto arkioloista, ryhmäkeskustelun muodossa tai syvähaastatteluilla kerätty aineisto. (Inspirans 2009.)

Aloin etsiä kirjallisuutta ja aloitin työn tekemisen ennen kesää ja kirjoitin toukokuun aikana muutamia sivuja teoriaa. Tein kyselyn kysymykset kesäkuussa ja sain lähetettyä ne Maijalle ja Kirsille kesäkuun loppupuolella. En haastatellut äitejä kasvotusten siitä syystä, että toinen haastateltavistani asuu Norjassa ja puhelut ovat ulkomaille kalliita. Toinen henkilöistä asuu Suomessa, mutta päädyin hänenkin kohdallaan kyselyyn, koska

hän on työssä käyvä ihminen ja kahden lapsen äiti, jolloin aikaa ei ymmärrettävästi ole paljoa ylimääräiseen.

Annoin Kirsille ja Maijalle kuukauden aikaa vastata ja deadline oli heinäkuun lopulla. Annoin Maijalle tehtäväksi tulevaisuuden muistelun eli hän kertoisi, kuinka näkee lapsensa kielen kehityksen tulevaisuudessa lapsen aloittaessa koulun. Kirsin puolestaan piti kertoa, miten hänen kouluikäinen lapsi pärjää koulussa, esimerkiksi onko siellä esiintynyt vaikeuksia kahden kielen kanssa?

Sain vastaukset deadlineen mennessä ja aloin purkaa niitä. Kirsin kysely valitettavasti osoittautui suppeaksi ja koin, ettei se anna paljoa työlleni. Tein lisäselvityksiä Kirsille sähköpostitse, jotta saisin hänestä enemmän irti. Tämä ei kuitenkaan saavuttanut lisää tulosta, joten jätin Kirsin kyselyn vastaukset vähemmälle huomiolle.

Sain Maijalta erittäin laaja- alaiset vastaukset, jolloin ohjaavien opettajien ehdotuksesta käyttää laajempaa kyselyä tapauksen omaisesti, päädyin siihen ratkaisuun. En kuitenkaan täysin ole sivuuttanut Kirsin kyselyä, vaan käytän sitä hieman joissain tärkeimmissä kohdissa, missä pystyn vertailemaan näitä kahta aineistoa. Linkitin teorian ja kyselyn vastaukset yhteen, niin että ne kulkevat käsi kädessä.

Aineiston hankkimiseen käytin kyselyä sekä haastattelua ja niiden pohjalta tuon esille perheen kokemukset ja ajatukset tarinan lailla. Etenen työssäni niin, että kirjoitan ensin teoriaa, jonka jälkeen linkitän kyselyn vastaukset käytännön näkökulmaksi teoriaan. Kokosin aineistoni tällä tavalla, koska sain kyselyn avulla tietynlaisen pohjan perheen ajatuksista jolloin vastauksia lukiessani esille nousi uusia kysymyksiä, joita selvitin muun muassa puhelimitse ja haastatteleamalla silloin kun muutaman kerran tapasimme lomalla.

Sain haastatteleminen ja puheluiden kautta esille sellaista tietoa, joita ei välttämättä olisi tullut tietoon kyselyn avulla, joten jokainen keskustelu kaksikielisyydestä toi lisää aineistoa ja syvempää tietoa työhöni.

Tutkimuskohteeni olisi ihanteellisessa tilanteessa suonut minulle tiedon runsauden, koska perhe on minulle läheinen. Maija on minulle läheinen ihminen, joten ajattelin saavani häneltä paljon aineistoa ja voisi kuvitella, että olisin saanut niin sanotusti tiedon

”ylitarjontaa”. Tilanne osoittautuikin toiseksi, koska puhelut Norjaan ovat kalliita ja internetyhteys on todella hidas heidän kotikoneellaan, joten emme pystyneet edes lähettämään puolin ja toisin sähköpostia. Kun harvoin tapasimme lomien aikaan, emme ehtineet paneutua lisäkysymyksiin ja keskustella kaksikielisyydestä, koska perheellä ei ollut ylimääräistä aikaa siihen ja halusimme tietenkin keskittyä muuhun ja kysellä kuulumisia, koska harvoin näemme.

Halusin tuoda työssäni esiin sellaisen käsitteen kuin ”kolmas” kulttuuri, mutta se tuli eteeni vasta lokakuun lopulla, joten kun selvitin kirjan saatavuuden, kävi ilmi, etten ehtisi saada siitä aineistoa riittävän nopeasti. Tämä harmittaa minua suuresti, koska kiinnostuin todella aiheesta ja olisin ehdottomasti halunnut sen työhöni mukaan.

Lähetin viimeiseksi vielä kysymyksen siitä, miten Maija ja Arne kokisivat sellaisen tilanteen, että heidän poikansa ei omaksuisikaan toista kieltä. Koska opinnäytetyön palautusaika oli niin lähellä, soitin Maijalle ja keskustelimme nopeasti aiheesta ja hän antoi vastauksen puhelimitse.

Lähetin sähköpostia perheneuvolaan ja neuvolaan, jotta saisin selville heidän tukimuotoja kaksikielisille perheille. Vain perheneuvolasta vastattiin viestiin ja he antoivat internet linkin, joita he jakavat kaksikielisille perheille. Lisäksi annoin Maijalle tehtäväksi selvittää Norjassa neuvolakäynnillään, millaisia neuvoja, ohjeita, lehtisiä tai internet linkkejä Norjan neuvolassa annetaan kaksikielisille perheille sekä pyysin häntä selvittämään, järjestetäänkö Norjassa minkäänlaisia kursseja tai ryhmiä suomalaisille kaksikielisille perheille.

Opinnäytetyön tekemisen jättäminen kesään oli hyvä asia siinä mielessä, että sain työstää opinnäytetyötä omassa tahdissa, mutta huono ajankohta, koska ohjaavien opettajien tuki jäi pois. Kesällä tuli sellainen vaihe, etten enää saanut työtä eteenpäin, koska olisin tarvinnut opettajien neuvoa. Tällöin työni jumiutui, enkä edennyt mihinkään. Koulun alkaessa menin heti tapaamaan ohjaavia opettajia. Tämän jälkeen työ lähti vauhdilla eteenpäin ja alkoi näyttää hyvältä.

Loppumetreillä kun ajattelin työn olevan melkein valmis, tuli harteilleni suuri taakka, koska ohjaavat opettajani olivat sitä mieltä, ettei työ ole lähellekään valmis ja työni tulisi rakentaa kokonaisuudessaan uudelleen niin rakenteeltaan kuin sisällöltään.

Omasta mielestäni työ oli hyvä ja riittävän pitkä sekä työstä sai selville sen, mitä halusin kaksikielisyydestä tuoda esille.

Ohjaavat opettajat olivat sitä mieltä, että minun tulisi laajemmin käsitellä kaksikielisyyttä. Sain listan siitä, mitä työssä tulisi tuoda esille ja aloin muokkaamaan työtäni. Halusin kuitenkin itse tehdä omat ratkaisut sen suhteen, mitä työhöni vielä lisäisin.

Lukiessani pitkiä listoja siitä mitä työni vielä vaatisi, aiheutti sen, etten enää itsekään siinä vaiheessa ollut perillä omasta työstäni. Kritiikin saaminen tekemieni lisäkorjausten jälkeen horjutti uskoani omista kyvyistäni jatkotyöstä opinnäytetyötä ja vaikeuttivat työn eteenpäin viemistä entisestään. Tuntui, ettei työssäni ollut mitään hyvää ja että puolen vuoden työ oli mennyt hukkaan.

Kävin lokakuun lopulla koululla opinnäytetyöohjauksessa ja opettajat olivat sitä mieltä, että työni oli parantunut huomattavasti edelliseen versioon verrattuna. Lopulta työni selkeytyi kuin itsestään pienillä muutoksilla. Lisäsin tiettyjen tekstien ylle pieniä otsikoita, muutin kappaleiden järjestystä, kirjoitin lisää omaa pohdintaa ja jonkin verran teoriaa tekstiin.

2.2 Tutkimusongelma ja tutkimusmenetelmä

Tavoitteeni oli löytää vastauksia tällaisiin tutkimusongelmiin:

1. Miten lapsi omaksuu kaksi kieltä?
2. Kuinka vanhemmat voivat tukea kaksikielisen lapsen kielten omaksumista?
3. Miten kaksikielisyys vaikuttaa lapseen?

Valitsin narratiivisen tutkimusmenetelmän, koska narratiivisessa tutkimusmenetelmässä käytetään tutkimusaineistona haastateltavan omia kokemuksia ja ne ovat tärkeimmät tutkimuksen kohteet ja tiedonlähteet (Heikkilä, n.d.). Lisäksi tämä menetelmä tuntui itselleni omalta tavalta tarkastella asioita. Minua on kiinnostanut ihmisten

elämäntarinat, joten innostuin, kun pystyin tällä tavalla saamaan aineistoa opinnäytetyöhöni.

Narratiivisuus on yksi tyypillinen tapa ihmisille tehdä selkoa todellisuudesta eli tarinamuoto on tapa jäsentää kokemuksia. Tarinamuodosta, jossa on inhimillinen ominaisuus ja elämisen perusrakenne, pääsee selville pelkästään kuuntelemalla tarkoituksella puheita ihmisten arkipäivistä. Pian huomaa, että ympäröivä puhe ilmentyy mitä moninaisimmiksi tarinoiksi. (Eskola & Suoranta 2003, 22.) Keräsin aineiston kyselyn ja haastattelun perusteella ja näiden kautta kerron tarinamuodossa heidän kokemuksiaan ja näkemyksiään kaksikielisyydestä.

Käsitteellä narratiivi voidaan kuitenkin ymmärtää monia eri asioita. Sillä voidaan tarkoittaa esimerkiksi ihmisen perustapaa jäsenellä hänen maailmaa. Ajatellaan myös, että elämällä olisi narratiivinen luonne. Ihmisillä on myös tapana narratiivisesti organisoida kokemuksiaan, tietojaan ja vuorovaikutustaan ympäröivän sosiaalisen maailman kanssa. (Ruoppila & Hujala & Karila & Kinos & Niiranen & Ojala 1999, 133.)

Narratiiveiksi voidaan kutsua niin suullisia kuin kirjoitettujakin tarinoita ja tekstejä. Lisäksi myös erilaiset tulkinnat ja havainnoinnit voidaan liittää tähän kategoriaan. Oleellisinta on siis se, että tarinat kuvaavat jonkin juonellisen tapahtuman, jossa sen merkitys saavuttaa kuulijan. Tarinat edustavat myös kulttuuria, jossa ne ovat syntyneet. (Ruoppila ym. 1999, 133.)

2.3 Tutkimustehtävät ja Bronfenbrennerin ekologinen teoria

Valitsin Bronfenbrennerin ekologisen teorian työhöni, koska tarkastelen ympäristön ja perheen vaikutusta lapseen. Se linkittyi hyvin opinnäytetyö aiheeseeni, koska kaksikielisen lapsen elämään ja kielitaitoon vaikuttaa ympäristö, perhe, päivähoito ja koulu suuresti. Lisäksi sen avulla saan työhöni laajemman näkökulman kaksikielisyyteen liittyvissä asioissa. Bronfenbrennerin ajattelutavassa siirrytään kasvattamisen tarkastelun sijaan kasvun tarkasteluun. (Hujala & Puroila & Parrila & Nivala 2007, 19.)

Keskipisteenä on lapsi itse, hänen toimintansa ja sen konteksti eli yhteys. Hänen kasvukonteksteja tarkastellaan lähtien lapsen lähipiiristä ja edeten lapselle kaukaisempiin yhteyksiin eli yhteiskunnan arvomaailmoihin. Tämä kuvaa lapsen kasvuympäristöjä juuri niiden toimintojen ja roolien kautta ja kuinka erilaiset ympäristöt toteuttavat näitä. Tilanne ja ympäristö nähdään erottamattomina ja tämän vuoksi kasvun tarkastelussa näkökulma on lapsi yhteyksissään aktiivisena ja toimivana yksilönä. (Hujala ym. 2007, 19.) Kuten jo aiemmin mainitsin, tarkastelun kohteenani ovat vanhemmat ja lapsen lähipiiri, joiden kautta lapsi oppii kaksi kieltä ja kulttuuria.

Bronfenbrennerin termejä ovat mikrosysteemi, mesosysteemi, makrosysteemi ja ekosysteemi. Mikrosysteemi on lapsen välitön ympäristö ja se muodostuu rooleista, toiminnoista ja henkilöiden välisistä suhteista, joita hän kokee ympäristössään. Kaikkein tärkein kasvuympäristö on lapsen perhe, koska lapsella on tähän syvimmat, pysyvimmat ja jatkuvimmat suhteet. Myöhemmin lapsen vuorovaikutussuhteet laajenevat isovanhempiin ja muihin sukulaisiin, sekä päivähoitajiin, kavereihin ym. lapsen ympäristössä välittömästi vaikuttaviin henkilöihin. (Hujala ym. 2007, 22.) Kyselyssä perehdyn perheen sisällä tapahtuviin asioihin ja kuinka esimerkiksi sukulaiset voivat vaikuttaa lapsen kahden kielen omaksumiseen.

Mesosysteemi pitää sisällään niiden ympäristöjen väliset suhteet, joissa lapsi toimii aktiivisesti. Siinä tarkastellaan lapsen kasvuympäristöissä olevien ihmisten välistä vuorovaikutusta, esimerkiksi kodin ja päivähoiton, tai kodin ja kaveripiirin välisiä vuorovaikutussuhteita. (Hujala ym. 2007, 23.) Kyselyyn vastannut perhe ei ole vielä tarvinnut päivähoitopalveluja, koska perheen äiti on ollut pitkään äitiyslomalla. Mielestäni kasvuympäristöllä on suuri merkitys kahden kielen omaksumiseen, koska ympäristöstä tuleva tuki voi antaa lapselle muun muassa positiivisen kuvan kahden kielen omaksumisesta.

Uskon, että lapsen minä- kehitys kehittyy paremmin ja hän omaksuu helpommin kaksi kieltä ja kulttuuria, jos kasvuympäristön ilmapiiri on myönteinen kaksikielisyyden suhteen. Toista kieltä tai kulttuuria ei mielestäni saisi väheksyä lapsen kuullen, koska asenteet tarttuvat hyvin nopeasti.

Makrosysteemi on yhteiskunnan ideologinen systeemi eli se viittaa kulttuurin tai osakulttuurin institutionaalisiin malleihin, jotka pitävät sisällään ekonomiset, sosiaaliset ja kasvatukselliset sekä laki- ja poliittiset järjestelmät. Nämä toimivat yhteiskuntamme reunaehtoina. (Hujala ym. 2007, 26.)

Suomi on kaksikielinen maa ja Hassinen (2005,11) kertoo kirjassaan, että on arvioitu, että noin puolet maailman asukkaista on kaksikielisiä ja/ tai käyttää muitakin kieliä kuin äidinkieltä. Historia, poliittiset, taloudelliset ja sosiaaliset syyt vaikuttavat suuresti siihen, että ihmiset kommunikoivat useammalla kielellä.

Yhteiskunnassa eläminen perustuu työtehtävien jakoon, siis kasvatustehtävät on jaettava perheen, päivähoidon ja koulun kesken. Perheet eivät yksin selviä kasvatustehtävässään ja vain osa vanhemmista tuntee selviytyvänsä tehtävästään hyvin. Vanhemmilla esiintyy enemmän tai vähemmän riittämättömyyden tunteita. (Hujala ym. 2007, 26.) Koska yhteiskunta muuttuu koko ajan, erilaiset yhteiskunnan vaatimukset luovat paineita vanhempien keskuuteen. Lapsilla täytyy olla paljon tavaraa ja uusia vaatteita, ettei heitä kiusattaisi koulussa. Tämä on toki yksilöllistä, mutta materialistinen maailmankuva vallitsee yhteiskunnassamme. Tästä johtuen vanhemmat voivat kokea riittämättömyyden tunteita, koska perheellä pitäisi olla sellaista, mihin välttämättä omat resurssit eivät riitä.

Ekosysteemi sisältää lapsen välittömän toimintaympäristön eli sen mitä hänen lähiympäristössään tapahtuu. Lapsi ei kuitenkaan itse osallistu tämän systeemin toimintoihin. Se toimintaympäristö, missä lapsi on, vaikuttaa suuresti hänen elämäntodellisuuteen. Ekosysteemillä on siis välillinen vaikutus lapseen, joka tapahtuu vanhempien, päivähoitajien ja muiden aikuisten elämänpiirien kautta. (Hujala ym. 2007, 25.)

Kyselyn mukaan Leevin sukulaiset ovat erittäin positiivisia kaksikielisyyden suhteen. Suomalaiset- sekä norjalaiset sukulaiset pitävät kaksikielisyyttä rikkautena. Oletan, että taustalla kuitenkin piilee sellaisia asioita, kuten omaksuuko Leevi molemmat kielet hyvin? Vaikka sukulaisilla on välillinen vaikutus Leeviin, lähipiirin asenteet voivat siirtyä poikaan ja negatiiviset asenteet voivat suurelta osin vaikuttaa hänen minäkehitykseen ja esimerkiksi missä arvossa Leevi pitää kahta kieltä ja kulttuuria.

Ekosysteemissä lapsen ulkopuolella on erilaisia instituutioita kuten työn maailma, sosiaalis-taloudelliset tekijät, tukipalvelut ja vapaa-ajan viettoon liittyvät tekijät. Nämä määrittävät vanhempien mahdollisuuksia toimia tyydyttävällä tavalla kasvattajina ja vanhempien roolissa. (Hujala ym. 2007, 25.) Esimerkiksi vanhempien taloudellinen tilanne voi vaikuttaa lapseen, jos heillä ei ole varaa suoda lapselle esimerkiksi erilaisia harrastusmahdollisuuksia, missä hän saisi uusia kavereita ja kokemuksia. Tai työtön vanhempi voi olla esimerkiksi masentunut, jolloin hänellä ei ole voimia vuorovaikutukseen lapsen kanssa.

Kyselyyn vastanneen Maijan kertomusten mukaan, hänen työttömyydellään ei ole ollut suurempaa vaikutusta Leevin elämään. Ensinnäkin Leevi on niin pieni, ettei hän ymmärrä sellaisia asioita ja toiseksi, Maija pitää työttömyyttä hyvänä asiana, koska hän on saanut olla pitkään pojan kanssa kotona. Perheen äidin mielestä he ovat välttäneet kotona monilta lastentaudeilta jos esimerkiksi vertaa siihen, millaiset korvatulehduskierteet monesti lapselle voi tulla, kun lapsi menee päivähoidon.

2.4 Tutkittava kohderyhmä

Valitsin kohderyhmäksi perhetuttavani Maijan, koska halusin selvittää erityisesti heidän kokemuksiaan ja näkemyksiään kaksikielisyydestä. Tein kyselyn kahdelle perheelle, joista toinen asuu Suomessa ja toinen Norjassa. Maija on suomalainen ja Arne norjalainen ja he asuvat Norjassa. Heidän lapsensa Leevi on nyt hieman yli vuoden ikäinen.

Kirsin valitsin sen vuoksi, että hänellä on myös norjalainen mies ja vanhemmat lapset, joten toivoin pystyväni vertailemaan hänen ja Maijan vastauksia keskenään. Tilanne oli otollinen, koska sain käsityksen siitä, kuinka ympäristö vaikuttaa lasten kaksikielisyyteen. Kirsin lapsilla vahvempi kieli on suomen kieli, koska he asuvat Suomessa.

Kysymykset pohjautuvat lukemani teoratiedon teemoihin. Halusin peilata teoriaa ja käytäntöä keskenään eli miten perhe todellisuudessa toimii kaksikielisyyden opettamisen suhteen.

Kyselyn ja haastattelun avulla pyrin kartoittamaan millaisia Suomessa asumiseen ja Norjassa asumiseen liittyviä eroja voi samanlaisen taustan omaavilla perheillä olla. Kuten aikaisemmin mainitsin, toinen kyselyistä oli valitettavasti liian suppea, joten päätin käyttää vain toista kyselyä aineistona työssäni. Molemmissa perheissä perheen äiti on suomalainen ja isä norjalainen. Otan kuitenkin suppeamman aineiston niissä paikoissa esiin, joissa voin verrata näitä kahta aineistoa keskenään.

3 MONIKULTTUURISUUDEN MÄÄRITTELY

3.1 Monikulttuurisuus ja kulttuuri

Monikulttuurisuus on laaja käsite. ”Moni”, että ”kulttuuri” on herättänyt kritiikkiä. Ajatellaan kuin olisi monta, erillistä ja sisäisesti yhtenäisiä kulttuureita vierekkäin. Etniset vähemmistöt, tai maahanmuuttajat muodostavat monikulttuurisuuden, vaikka näitä käsitteitä käytettäisiin valtaväestöstä. (Tuori 2010.)

Skutnab- Kangasta (1988, 199.) lainatakseni: ” Emmehän me mene metsäänkään väittämään, että kaikilla puilla pitää olla samanväriset lehdet, tai että ainoastaan keltaisia ruusuja saa olla olemassa. Monimuotoisuus on elämisen jatkumisen ehto luonnossa ja ihminen on kumminkin osa luontoa.” Tämä mielestäni kuvaa hyvin monikulttuurisuutta eli maailmassa on erilaisia ihmisiä ja kulttuureja.

Maahanmuutto on lisääntynyt Suomessa viisinkertaiseksi yli kymmenen viime vuoden aikana. Suuremmissa osin suvaitsevaisuus ja vähemmistöjen äänen kuuluminen ovat sisällöissä etnisyyden ja kansainvälisen muuttoliiketutkimuksen kirjavalla tieteen kentällä. Nämä arvot eivät kuitenkaan tule esiin tieteenalojen välisissä keskusteluissa. Perhenäkökulmaa näissä tutkimuksissa on tuskin koskettu. (Alitolppa-Niitamo 2003.)

On mielenkiintoista, että perhenäkökulmaan ei ole vielä kunnolla koskettu. Ihmettelen tätä, koska mielestäni perheen kauttahan saadaan primääri lähde ja näkökulmia siihen, kuinka perhettä kohdellaan ja saavatko vanhemmat äänensä kuuluviin?

On mahdotonta määritellä kulttuuria tiivistetysti, koska jokainen kulttuuria kuvaava määritelmä on aina erilainen. Määrittelyä ja rajausta hankaloittaa myös se, että kulttuuria ei voi koskaan irrottaa esiintymiskontekstistaan, vaan se on monin tavoin kytköksissä ympäristöönsä ja sen erilaisiin sosiaalisiin ilmiöihin. (Hepola 2005, 6.)

Poimin Hepolan (2005,6.) gradusta omasta mielestäni parhaimman kuvauksen siitä, mitä kulttuuri on. Hepolan mukaan kulttuurilla tarkoitetaan kaikkia niitä asioita, joita ihmiset ja kansat ovat oppineet historiansa aikana tekemään, arvostamaan, uskomaan ja nauttimaan. Miten ajattelet, tunnet ja reagoit, ovat kulttuuria.

Kulttuuri voidaan ajatella myös ihmisyhteisön persoonana eli kulttuurin merkitys ihmisyhteisölle on sama asia kuin persoonallisuuden merkitys yksilölle. Ihmisyhteisöt ovat ainutlaatuisia ja erottuvat toisistaan oman kulttuurinsa perusteella. (Hepola 2005, 6.)

Kyselyn mukaan Maija ja Arne pitävät kulttuurisia eroja usein vitsailun aiheena ja ne aiheuttavat myös hieman kiistelyä heidän kesken. Maija pitää norjan kieltä joskus ongelmana ja rasitteena, jos hän ei joskus tunne joitakin norjan kielen sanoja. Äiti haluaisikin saavansa ilmaista itseään aina silloin tällöin omalla kielellään, esimerkiksi kun hän on innoissaan tai suuttunut, koska hän kertoo sen olevan vapauttavampaa. Maija kertoo, että joskus häntä ”väsyttää” puhua norjan kieltä.

Maijalla ja Arnella on ollut myös mieltä askarruttavia ajatuksia kaksikielisyydestä. Etenkin äiti miettii, onko hän vienyt lapseltaan isänmaallisuuden ja patrioottisuuden eli ylpeyden isänmaasta ja suomalaisuudesta, mutta toisaalta onko hän avannut useamman oven ja enemmän mahdollisuuksia lapselle. Maija jää miettimään, onko kaksikielisyys rasite vai etuoikeus.

He pitävät kaksikielisyyttä vahvuutena, että heikkoutena. Vahvuutena sen vuoksi, että lapsi oppii kaksi kieltä ja kulttuuria. Uskon, että Leeville kehittyy myönteinen kuva Norjan ja Suomen kulttuureista, koska Maijan ja Arnen sukulaiset eivät ystävät koskaan vähättele Leevin kaksikielisyyttä.

Kyselyyn vastannut Maija kertoo joidenkin Suomen ja Norjan kulttuuristen erojen olevan vaikeita hänelle. Esimerkiksi norjalaisten sosiaalisuus; vieraat tulevat kylään ilmoittamatta ja he kyläilevät yömyöhään. Suomessa asia on päinvastoin ja Suomessa ihmiset laittavat varhain nukkumaan, mutta norjalaiset valvovat todella myöhään. Maija kertoo tämän olleen vaikein asia mihin sopeutua, varsinkin kun poika syntyi. Nähtäväksi jää, mitkä ominaisuudet Leevi omaksuu norjalaisesta kulttuurista ja suomalaisesta kulttuurista.

Maija pitää tärkeänä sitä, että poika oppisi suomalaisesta kulttuurista sen, että ihmisille ilmoitetaan kun mennään kylään ja laitetaan nukkumaan hyvissä ajoin. Maija ja Arne ovat tulleet siihen tulokseen, että he ottavat suomalaisesta ja norjalaisesta kulttuurista ne ominaisuudet, mitkä näkevät olevan pojan kasvun ja kehityksen kannalta tärkeitä

esimerkiksi varhainen nukkumaan meno, koska on todettu, että riittävä unen määrä on tärkeä muun muassa aivojen kehitykselle.

4 LAPSEN KIELENKEHITYS

Ensimmäisten yhdeksän kuukauden aikana, lapsi herkistyy äidin ja isän kieleen ja omaksuu millaiset ovat kielen tärkeimmät ja merkitystä muuttavat erot. On tieteellisesti pystytty perustelemaan, että jo sikiölle kannattaa puhua, koska lapsi altistuu jo kohdussa äänille. Esimerkiksi äidin sydämen syke ja puhe ovat kielen rytmiä. (Hassinen 2005, 84-85.)

Kasvokkain vauvalle jutteleminen ja katsekontakti auttavat vauvaa seuraamaan toisen tunteita ja ilmeitä, joihin hän myös reagoi. Leikki, arkiaskareet ja kielten kuunteleminen opettavat lasta omaksumaan kieliä. Kokemuksia vahvistavat kosketus ja sosiaaliset leikit. (Hassinen 2005, 84-85.)

Lapsen ensimmäinen ikävuosi on kielen oppimisen kannalta erittäin tärkeä, koska se edustaa esikielellistä ja kielellistä kautta. Esikielellisen ominaisia piirteitä, ovat ääntelyt, 4-5 kuukauden iässä aktivoituva jokeltelu ja ennen yhtä vuotta esiintyvä sanojen jäljittely. Näiden toimintojen avulla lapsi oppii ääntämään sanoja, sekä erottelemaan niitä. Lapsi rakentaa oman käsityksen ympärillään olevasta maailmasta. Jotta oppimista tapahtuisi, lapsi tarvitsee toimintaa, jonka kautta hän oppii ja oivaltaa uusia asioita. (Koppinen & Lyytinen & Rasku-Puttonen 1989, 129, 35-37.) Kyselyyn vastannut Maija kertoo, että heidän lapsensa sanoo sanoja vielä hyvin vähän, mutta poika vaikuttaa jo nyt innokkaalta puhujalta. Perheen äiti pohtiikin onko lapsi tullut molempiin vanhempiin siinä mielessä, että isä sekä äiti ovat molemmat puheliaita ihmisiä.

Lapsen opittua tarttumaan esineisiin ja liikkumaan itsenäisesti, auttavat häntä tutustumaan ympäristöönsä paremmin. Lapsi havainnoi uusia tavaroita ja esineitä, kuten lähtekö niistä ääntä, liikkuvatko osat, ovatko ne pehmeitä vai kovia jne. Yksivuotiaalla lapsella on hyvät valmiudet sosiaaliseen kanssakäymiseen. Lapselle on jo kehittynyt hyvä ja laaja sanavarasto eli lapsi ymmärtää jo hyvin puhetta. Lapsi yleensä osoittaa kädellään esineitä ja jos lapselta kysyy esimerkiksi; Missä lamppu? Hän katsoo lampun suuntaan ja osoittaa sitä. (Koppinen ym. 1989, 129, 35-37.)

Keskimäärin vuoden ikäisenä lapsi osaa sanoa jo ensimmäisiä merkityksellisiä sanoja. Sanat liittyvät yleensä lapsen elinympäristöön ja sanat ovat lyhyitä. Lapsi oppii sellaiset

sanat nopeasti, mitkä ovat hänelle tärkeitä ja lapsi voi oppia puhumaan eri tavoilla. (Koppinen ym. 1989, 43-44.)

Lapset, jotka tuottavat sanoja nopeasti, noudattavat yleensä tuottamisstrategiaa. Tällöin lapsi kokeilee sanojen merkitystä, käyttämällä niitä puheessaan. Nämä erot ovat suuret nimenomaan toisen ikävuoden aikana. Osalla lapsista sanavarasto puolestaan kehittyy hitaammin. Tällöin voidaan puhua ymmärtämisstrategiasta eli lapsi kuuntelee ja tarkkailee puhetta, mutta ei itse puhu. Puhe ilmaantuu noin kahden ikävuoden paikkeilla ja hän saavuttaa nopeasti aikaisin puhumisen aloittaneen lapsen. (Koppinen ym. 1989, 43-44.)

Lapsi oppii kielensä vuorovaikutuksessa jäljittelemällä. Lapsi saa läheisiltään kielellistä mallia ja yrittää matkia sitä. Pelkkä synnynnäinen kyvykkyys ei vielä yksin riitä, vaan lapsi tarvitsee erityisesti kielellistä ympäristöä ja sitä, että hänen kanssaan seurustellaan alusta alkaen. Tästä esimerkkinä historiasta, eläinten hoivassa varttuneet susilapset, jotka pystyivät kyllä äännelemään, mutta eivät osanneet lausua sanoja. (Hassinen 2005, 81-83.)

Eräiden tutkimustulosten mukaan tytöt omaksuvat kielen nopeammin kuin pojat. Tähän voivat vaikuttaa kieli- ja toimintakeskeisyys. Eli jos lapsen motorinen kehitys tapahtuu aikaisemmin, lapsi keskittyy enemmän liikkumiseen kuin puhumiseen, jolloin puheen kehittyminen saattaa alkaa myöhemmin. Samoin lasten syntymäjärjestys (esikoinen, kuopus) voi vaikuttaa kielenkehitykseen, koska yleensä esikoinen saa kaiken huomion, koska hänen huomiostaan ei ole kukaan muu kilpailemassa, jolloin hän saattaa alkaa puhumaan varhain. Kuopuksen isosisarukset saattavat olla hänelle kielellisiä ”opettajia”, mutta tällöin kuopus saattaa saada itse vähän puheenvuoroja. (Hassinen 2005, 83-84.)

Suurimmat kehityserot johtuvat yleensä yksilöllisistä kehityksen eroista. Vanhemmat pystyvät kuitenkin omalla käytökselläänkin hidastamaan lapsen puhumisen tarvetta. Vanhemmat ymmärtävät lastaan jo lapsen katseesta, tai silloin, kun hän osoittaa kädellään jotain. Tällöin lapselle ei edes synny tarvetta puhumiselle, jolloin olisi tärkeää vanhempana heittäytyä tietämättömäksi ja yrittää lapsi saada selvittämään, mitä hän haluaa. (Hassinen 2005, 83-84.)

4.1 Kaksikielisen lapsen kielenkehitys

Vauvat osaavat erottaa 150 erilaista äännettä, jotka esiintyvät maailman kielissä. Kuitenkin tämä kyky heikkenee, kun lapsi on puolen vuoden ikäinen, jolloin lähiympäristön vieraat äänteet karsiutuvat. Vauvan varttuessa monikielisessä ympäristössä, osaavat laajemman jokeltelun taidon, kuin yksikieliset lapset. (Hassinen 2005, 83-85.) Seuratessani perhetuttavani Maijan poikaa Leeviä, olen huomannut, että hän jokeltelee erikoisesti. Jokeltelu kuulostaa erilaiselta kuin tapaamillani lapsilla, jotka puhuvat vain suomenkieltä.

Kaksikielisen lapsen kielen kehitys ei juuri eroa yksikielisen lapsen kielen kehityksen sisällöstä. Esimerkiksi kaksikieliset lapset oppivat ensimmäisen sanansa samoihin aikoihin siinä missä yksikielisetkin. Määrällisesti kaksikieliset oppivat sanoja kuitenkin puolet enemmän. Eroavaisuuksia yksikielisten ja kaksikielisten lasten kielten omaksumisessa on siinä, milloin ja missä järjestyksessä kaksikielinen oppii kummankin kielen sanat ja koska hän pystyy erottamaan kummankin kielen sanastot. (Hassinen 2005, 83-86.) Leevin kanssa on paljon seurusteltu syntymästä saakka ja hän on varmaan tämän vuoksi oppinut muutamia sanoja jo puolenvuoden ikäisenä.

Kielen omaksuminen on lapsen kokonaispersoonallisen kehityksen kannalta tärkeää. Tällöin lapsen suhde muihin ihmisiin muuttuu, koska hän pystyy ilmaisemaan itseään, jolloin lapselle avautuu kielen kautta täysin uusi maailma. Monta kieltä omaksuessa, hänelle avautuu jopa monta maailmaa. (Hassinen 2005, 81-83.)

Terveet lapset pystyvät omaksumaan heidän kasvuympäristössään puhutut kielet. Oppimista edellyttää biologiset, sosiaaliset ja kognitiiviset valmiudet. Luettelen seuraavaksi, mitä kukin käsite pitää sisällään. Biologisissa valmiuksissa tärkeimmässä osassa ovat äänielimet. Jos lapsi ei kuule ympärillään puhuttuja kieliä, hän ei opi puhetta, koska lapsi ei saa siihen tarvittavaa mallia. Jos lapsen äänielimet eivät kehity kunnolla, tällöin hän ei pysty tuottamaan kaikkia äänteitä, eli puhetta on vaikea ymmärtää. (Hassinen 2005, 82.)

Lapselle on tärkeää tulla ymmärretyksi ja saada ilmaista itseään. Vuorovaikutus tilanteissa ei kehity pelkästään puhe, vaan vuorovaikutuksessa aikuisten kanssa lapsi oppii sosiaalisia taitoja ja keskustelutaidon perustan eli kehonkielen. Kognitiiviset

valmiudet pitävät sisällään sen, kuinka lapsi pystyy ottamaan vastaan kieliä ja käsittelemään niitä aivoissaan. Esimerkiksi kaksikielinen lapsi tietää esineen kaksi sanaa. Tämän taidon he oppivat melko nopeasti. Toisin sanoen, lapsi tulee tietoiseksi kielistään ja siitä mitä hänelle puhutaan. (Hassinen 2005, 82.)

Pieni lapsi puhuu yleensä yksin (monologi), kunnes hän varttuu ja äänetön sisäinen puhe kehittyy. Lapsen ajattelua kaksikielisyydestä voi saada selville siitä, miten hän leikkii ja puhuu. Monologin avulla lapsi ilmaisee omaa sisäistä ”todellista” ajattelua. Se voi myös ilmaista lapsen kieliä, joilla hän ajattelee eli ajattelukieltä. (Hassinen 2005, 69-71.)

Joskus kun lapsi puhuu itsekseen, hän ei välttämättä osaa selittää miksi hän käyttää mitään kieltä. Jos esimerkiksi kielet yhdistyvät tai vaihtuvat saman monologin aikana, voi olla merkki siitä, ettei lapsi vielä erota kieliään. Tämä tarkoittaa sitä, että lapsen ei tarvitse monologissa erotella kieliä, koska hänellä on kaksikielinen identiteetti ja hän ymmärtää ja hyväksyy itselleen kummankin kielen. (Hassinen 2005, 69-71.)

Sama lapsi voi käyttää dialogissa (vastavuoroinen kommunikointi) keskustelukumppaninsa kieltä ja monologin kieli voi myös vaihtua aiheittain. Esimerkiksi lapsi saattaa puhua autoleikeissään isän kieltä ja kotileikeissään äitinsä kieltä. Tämä voi olla merkki vielä puutteellisesta sanastosta, mutta viittaa myös kokemukseen käyttää eri tilanteissa eri kieltä. Tutkimukset osoittavat, että lapsi pystyy monologissa kielellisesti parempiin saavutuksiin, kuin dialogissa aikuisten tai muiden lasten kanssa. (Hassinen 2005, 69-71.) Tämä voi johtua siitä, ettei lapsella ole paineita yksin puhuessaan, jolloin virheitä esiintyy vähemmän, kuin vastavuoroisesti keskustelussa hän saattaa pelätä tekevänsä virheitä, jos hän ei vielä erota kahta kieltä toisistaan.

Suunnilleen ensimmäisen neljän elinvuotensa aikana lapsi omaksuu molemmat äidinkielensä. Sanotaan, että lapsella on synnynnäinen kyky kielen oppimiseen. Meidän aikuisten on monesti vaikea ymmärtää, miten nopeasti ja vaivattomasti lapsi omaksuu kielensä kielijärjestelmän (muoto- ja lauseopin), mikä tuottaa vaikeuksia toisen kielen opiskelijalle aikuisiässä. Näin ollen ihmisellä uskotaan olevan olemassa jo syntyessään karkeitakin kieliopillisia rakenteita tai sääntöjä, jolle myöhemmin kieli rakentuu. Samaa periaatetta tukee mielipide, että kaikki lapset omaksuisivat kielensä suurin piirtein

samalla tavalla, asteittain. Ensin muodostuvat sanat, ja sen jälkeen lapsi yhdistää ne lauseiksi. (Hassinen 2005, 81.) Mielestäni on mielenkiintoista, että lapsella voi olla syntyessään karkeita kieliopillisia rakenteita ja sääntöjä, mutta toisaalta kun tarkemmin miettii, ympäri maailmaa lapset oppivat oman kielensä, olipa se sitten swahilin kieli tai mikä muu tahansa.

4.2 Lapsen kaksikielisyyden omaksumista edistäviä tekijöitä

Vanhemmat voivat tukea lapsen kaksikielisyyttä lukemalla paljon lapselle kirjoja ja käyttämällä monipuolisesti omaa äidinkieltään lapselle. Tällöin lapsen sanavarasto kasvaa ja lukuhetket antaa tilanteita kysymyksille ja herättää keskustelua. Esimerkiksi ääneen lukeminen, laulaminen ja leikkiminen yms. Jos lapselle osoittautuu toinen kieli vahvemmaksi, tällöin kannattaa vahvistaa erityisesti heikompaa kieltä esimerkiksi vertailemalla kieliä, kysymällä lapselta: Mitähän tämä olisi suomeksi? Kaikki vitsit, lorut riimit ym. kielelliset hauskuuttelut ovat lapsen kielten oppimiselle tärkeitä. Vanhempien oma asenne ja motivaatio ovat tärkeitä, koska kieleen on käytettävä aikaa ja energiaa eli pelkkä puhuminen ei yksin riitä. (Raito 2007.)

Kyselyn vastausten mukaan Leevi katsoo Norjassa suomenkielisiä piirrettyjä ja Maija lukee suomenkielisiä kirjoja hänelle. Lisäksi äiti uskoo useiden Suomen vierailujen kehittävän Leevin suomen kielen taitoa. Vanhemmat uskovat ympäristön vaikuttavan paljonkin pojan kaksikielisyyteen siten, että poika kuulee enemmän televisiosta ja radiosta norjan kieltä kuin suomen kieltä. Tämän vuoksi Maija ja Arne pyrkivät vahvistamaan ja tekemään töitä suomen kielen eteen, jotta sekin kieli pysyisi hyvänä.

Mielestäni on hyvä, että Maija vahvistaa Leevin suomen kielen taitoa näyttämällä hänelle suomenkielisiä piirrettyjä ja lukee hänelle suomeksi satukirjoja. On tärkeää, että he vahvistavat juuri suomen kieltä Norjassa asuessaan, koska Leevi kuulee norjan kieltä enemmän.

Kärsivällisyys palkitaan, jolloin aikuisen tulisi hyväksyä myös lapsen tekemät kielelliset virheet ja sallia lapsen oppia omalla ajallaan. Lapselle olisi hyvä tarjota myös oppimiskokemuksia kodin ulkopuolella, esimerkiksi lastenkonsertit, elokuvat ja

leikkikaverit. Tätä kautta lapsi saa keskustella kavereidensa kanssa leikin kautta, jolloin kielen oppiminen tulee kuin itsestään ja on kokemuksellista sekä elävää. Lapsi myös uskaltaa helpommin puhua samaa kieltä puhuvan leikkikaverin kanssa, vaikka kyseessä olisikin hänelle heikompi kieli. (Raito 2007.)

On hyvä muistaa, etteivät kaikki lapset ilmaise itseään sanallisesti vaan he voivat tehdä sen esimerkiksi visuaalisilla taidoillaan tai liikunnalla. Lisäksi kielenoppimisen tulisi olla lapselle mielekästä. (Raito 2007.)

E erityisen tärkeää olisi, etteivät vanhemmat puhuisi niin sanotusti sekakieltä lapselle eli selkeän ja virheettömän kielen puhuminen on avain hyvään kaksikielisyteen. Toisin sanoen kummankin vanhemman olisi hyvä puhua lapselleen vain omaa äidinkieltään, minkä parhaiten osaa. Lapsi voi helposti alkaa suhtautumaan vanhempiinsa alentuvasti, koska vanhempi puhuu hänelle kieltä, jota hän ei osaa yhtä hyvin kuin lapsi itse. Lapsi voi tavallaan ”alisuorittaa” omaa kielenkäyttöään, jottei vanhempi tuntisi itseään huonommaksi. (Raito 2007.) Kyselyn vastausten mukaan Maijalle ja Arnelle on ollut alusta asti selvää, että kun lapsi syntyy, he yrittävät saada lapsesta kaksikielisen siten, että molemmat puhuvat vain omaa äidinkieltään lapselle. Heillä on ollut positiivinen mieli kaksikielisyteen.

Koppinen yms. (1989, 86.) toteavat kirjassaan, että jos kaksikielinen lapsi ei voi käyttää kumpaakin kieltä saman verran, voi paremmin opittu kieli vaikuttaa heikommin opittuun kieleen. Tämä tarkoittaa sitä, että lapsi voi korvata tällöin toisen kielen vartaloilla toisen kielen vartaloita.

Uskon, että tällainen tilanne voi olla mahdollista kyselyyn vastanneen perheen lapsen kohdalla. Lasta tulee kannustaa etsimään oikea sana suomen kielellä tai norjan kielellä, moittimatta siitä häntä, koska tällöin saattaa syntyä toisen kielen välille jännitteitä, mikä voi aiheuttaa sen, ettei poika uskalla paljon puhua toista kieltä, koska ajattelee tekevänsä siinä virheitä. (Raito 2007.)

5 KAKSIKIELISYYDEN VAIKUTUS LAPSEEN

5.1 Tutkimustuloksia kaksikielisuuden vaikutuksista lapseen

Myönteisiä tuloksia kaksikielisuudesta ovat esittäneet kanadalaiset tutkimukset vuodesta 1962 alkaen. Testeissä testattiin lasten ajattelukyvyyn joustavuutta, luovuutta ja ongelmanratkaisua. Tulosten mukaan kaksikieliset lapset saavuttivat parempia tuloksia kuin yksikieliset lapset. Kaksikieliset henkilöt eivät itse pidä kaksikielisyyttään ihmeellisenä tai ongelmallisena, vaan se on heille tavallista elämää. Yleensä kaksikielisen myönteisiä ja kielteisiä vaikutuksia on esittänyt yksikielinen henkilö tai yhteiskunta. (Hassinen 2005, 49,14.)

On huomattu, että joissakin tapauksissa monikieliset lapset ovat omaksuneet kieliopin yksikielisiä nopeammin ja virheitä esiintyy vähemmän, koska he huomioivat enemmän kielen muodollista puolta. Tutkimukset ovat osoittaneet myös sen, että kaksikieliset lapset pystyvät jo hyvin pieninä erottamaan kummankin kielen sanajärjestyksen sekä kieliopilliset keinot. Kaksikielisuuden on todettu vaikuttavan positiivisesti lapsen älylliseen kehitykseen. Lapselle kehittyy muun muassa laajempi ja moniulotteisempi maailmankäsitys ja ymmärtäväisempi asenne toisia ihmisiä kohtaan. Kaksikielisen lapsen on myös todettu helpommin oppivan muita vieraita kieliä. Lisäksi lapsi on avoimempi ja hän on rohkea kokeilemaan uusia kommunikaatiotilanteita. (Hassinen 2005, 49-50.)

Laajalti tutkittu kaksikielisyys ei kuitenkaan vielä anna käsitystä siitä, miten normaali kaksikielisyys kehittyy. Kaksikielisyyteen liittyy ennakkoluuloja siitä, että se aiheuttaisi lapselle kehityshäiriöitä. On pelätty, että kaksikielisyys vaatii paljon lapselta ja että hänen persoonansa minä- kehitys saattaa hajota, lapsi alkaa änkyttää tai voi kehittyä muuten muita lapsia hitaammin. (Hassinen 2005, 49,14.)

Kaksikielisiä lapsia koskevan normaalin, hitaahkon tai häiriintyneen kielenkehityksen selvittämiseen ei ole voitu kehittää yleistä sääntöä, koska niitä koskevat tutkimustulokset eroavat suuresti. Tosiasia on se, että yleensä kaksikielisen lapsen kielen kehitykseen kuuluu hitaampia ja nopeampia kausia. Tämän vuoksi on vaikea tunnistaa monikielisen lapsen kielihäiriöitä. (Hassinen 2005, 49,14.)

Professori Pirjo Korpilahti toteaa tutkimuksessaan, että kaksi- tai monikielisillä lapsilla esiintyy kielenkehityksellisiä ja neurologiperäisiä häiriöitä samassa määrin kuin yksikielisillä lapsilla. Kielen kehityksen viivästymää on noin 10%:lla lapsista ja erityisiä kielihäiriöitä on noin 2-3%:lla lapsista. Professori kirjoittaa, etteivät kielihäiriöt ole sidoksissa kaksikielisyteen. Kaksikielisyys ei myöskään aiheuta kielellisen tai kognitiivisen kehityksen poikkeavuutta. (Korpilahti n.d.,1.)

Erityisiä ongelmia syntyy silloin, kun kaksikielisyys ja poikkeava kielellisten taitojen omaksuminen yhdessä sattuvat saman lapsen kohdalle. Ongelmana on siis se, milloin kielihäiriö voidaan havaita lapsella, joka omaksuu koko ajan useampaa kuin yhtä kieltä. Lisähaasteena on se, kuinka saadaan selville mitkä piirteet ovat luonnollista osaa kaksikielisen lapsen kehityksenkulussa ja mitkä piirteet voivat liittyä kielen oppimisen hitauteen? Samoin millä perusteella voidaan oikeutetusti rajoittaa lapsen ympäristön kielten määrää? (Korpilahti n.d.,1.) Korpilahden tutkimus vahvistaa näkemystäni siitä, että kielenkehityksen häiriöt eivät ole riippuvaisia siitä, onko lapsi kaksikielinen tai yksikielinen.

Helsingin Sanomien lehtiartikkelissa oli kaksikielisten lasten puhe- ja kielihäiriöistä kertova kirjoitus, jossa esikouluikäisistä tehty tutkimus on osoittanut hyviä tuloksia kaksikielisydestä ja kuntoutuksesta. Tutkimukset osoittivat myös, ettei kaksikielisyys pahenna lasten kielihäiriöitä ja lasten aivotoiminnassa näkyi muutoksia jo lyhyen ajan kestävästä kielellisestä kuntoutuksesta. (Liiten 2006.)

Tulokset osoittivat, että esimerkiksi kaksikielisen lapsen ohjeiden ymmärtämisessä, puheäänteiden hahmottamisessa, sanojen löytämisessä tai nimien oppimisessa ei esiintynyt ongelmia. Puolestaan sanavarasto ja kieleen liittyvä lyhytkestoinen muisti, voivat kehittyä kaksikielisillä lapsilla hieman hitaammin, verrattuna yksikielisiin lapsiin. (Liiten 2006.) Tämä voi johtua siitä, että kaksikielisen lapsen täytyy osata puolet enemmän sanoja kuin yksikielisen lapsen sekä omaksua kaksi erilaista kielirakennetta.

Professori Marit Korkman päättelee tekstissä, että vanhemmille ei tarvitsisi sanoa, että satsata pelkästään yhteen kieleen. Kaikki jotka osallistuivat tähän tutkimukseen, olivat aidosti kaksikielisiä. Tutkimusjoukko on ollut ruotsinkielisessä päiväkodissa noin kolme vuotta, ja kaikki testit tehtiin ruotsiksi. Korkman pyytää huomioimaan sen, että tilanne

olisi erilainen, jos pelkästään suomenkieltä puhuva lapsi pistetään suorilta ruotsinkieliseen päiväkotiin tai kouluun ja jää vielä vaille vanhempien tukea. Tutkimuksessa myös testattiin erikseen pienemmissä ryhmissä kielellisten valmiuksienharjoittamisen vaikutuksia niiden lasten aivoihin, joilla oli diagnosoitu kielihäiriö. Folkhälsanin alullepanemaan tutkimukseen osallistui sekä normaaleja lapsia että lapsia, joilla oli kielellinen erityishäiriö eli kielihäiriö. (Liiten 2006.)

6 NEUVOLAN, PÄIVÄHOIDON JA KOULUN TUKI KAKSIKIELISELLE LAPSELLE

6.1 Neuvolan tuki kaksikielisille perheille

Kunnat vastaavat neuvolapalvelujen järjestämisestä. Lastenneuvolan tehtäviin kuuluu alle kouluikäisten lasten ja heidän perheidensä terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen sekä saada pienemmäksi perheiden välisiä terveyseroja. Neuvolassa seurataan lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kasvua ja kehitystä sekä ohjataan ja tuetaan vanhempia turvalliseen, lapsilähtöiseen kasvattamiseen ja lapsen hyvään huolenpitoon sekä parisuhteen hoitamiseen. Lisäksi neuvolassa edistetään lapsen kasvu- ja kehitysympäristön sekä perheen elintapojen terveellisyyttä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2010.)

Terveydenhoitaja tekee kotikäyntejä ja käynnit sijoittuvat ennen ja jälkeen vauvan syntymän ja tarvittaessa muulloinkin. Vanhemmille järjestetään vanhempainryhmiä, joiden tarkoituksena on edistää vanhempien kasvatustehtävää. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2010.)

Neuvolassa järjestetään alle kouluikäisille vähintään 15 määräaikaistarkastusta, joista viisi tekee lääkäri yhdessä terveydenhoitajan kanssa, tämä on neuvolatoimintaa säätelevän asetuksen mukaista. Määräaikaistarkastuksiin sisältyy kolme laajaa terveystarkastusta. Näiden tarkastusten avulla pyritään arvioimaan koko perheen hyvinvointia ja millaista tukea vanhemmat tarvitsevat. Yli puolet tarkastuksista tehdään alle 1-vuotiaille lapsille. Tapaamisten sisältö koostuu perheen tarpeiden ja lapsen kehitysvaiheen mukaisesta terveysneuvonnasta. Lisäksi moniammatillinen yhteistyö eri tahojen kanssa ovat neuvolan tehtäviä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2010.)

Mielestäni terveydenhoitajien kotikäynnit ovat tarpeellisia, koska tällä tavoin voidaan varhain puuttua lasten huonoihin kasvuoloihin sekä saadaan kuva siitä, kuinka vanhemmat toimivat tutussa ympäristössä. Lisäksi uskon, että vanhempien on helpompi avautua perheen huolista ja ongelmista niin sanotusti ”omalla alueellaan”.

Lähetin sähköpostia perheneuvolaan ja he vastasivat sähköpostiini, ettei heille tule yleensä yhteydenottoja kaksikielisyyteen liittyen. He pystyvät ohjaamaan vanhempia kaksikielisyydessä lastenneuvolan normaalikäyntien yhteydessä. Perheneuvola jakaa asiakkaille Folktingetin internet sivustojen esitteitä: "Kielitaito on valinnanvapautta",

joka kertoo suomea ja ruotsia puhuvista perheistä.

Kyselyn vastausten mukaan Maija kertoo saaneensa tietoa kaksikielisyydestä Norjan neuvolasta vain, jos hän on kysynyt siitä erikseen ja neuvolassa on enemmän sivuttu aiheesta. Lähinnä Maijalta ja Arnelta on kysytty kaksikielisyydestä ja kuinka he perheessä toimivat sen suhteen. Suomenkielisiä ohjeita he eivät ole saaneet Norjan neuvolasta.

Mielestäni neuvoloiden tulisi kehittää erilaisia ohjeita ja neuvoja monikulttuurisille perheille, koska monikulttuurisuus todennäköisesti lisääntyy koko ajan. Uskon, että neuvolat ovat kuitenkin valmistautuneet alati muuttuvaan yhteiskuntaan ja sen tarpeisiin ja kehittävät työtapojaan niitä vastaaviksi.

Maija kertoi kyselleensä Norjan neuvolassa tietoa kaksikielisyydestä, mutta henkilökunta ei ole osannut vastata perheen kysymyksiin. Maija kertoi saaneen sellaisen käsityksen, ettei työntekijöillä ollut kokemusta tai tietoa kaksikielisyydestä. He eivät myöskään osanneet sanoa, onko kaupungissa mitään kerhoja tai ryhmiä kaksikielisille perheille.

6.2 Päivähoidon tuki kaksikielisille perheille

Päivähoidon ja esiopetuksen tavoitteena on tukea ja vahvistaa lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteettiä. Päivähoito ottaa huomioon lapsen yksilölliset ja yhteiskunnan tarpeet. Vanhempien tulisi ottaa selvää, millaista päivähoitoa heille tarjotaan, millaista he voisivat vaatia ja millaisia mahdollisuuksia ja oikeuksia ulkomaalaisilla on. Eri kielitaustan omaavilla lapsilla on erilaiset kielelliset tavoitteet, kuin muilla lapsilla. Näitä tavoitteita tuetaan opetusta eriyttämällä, mahdollisuuksien mukaan. (Hassinen 2005, 143-144.)

”Sekä yksikieliset ei-suomea puhuvat perheet ja kaksikieliset perheet, että perheet, joiden lapset ovat syntyneet Suomessa ja perheet, joiden lapset ovat

syntyneet muualla, kuuluvat lain edessä maahanmuuttajataustaisiin.”(Hassinen 2005, 144.)

Edellä mainitun määritelmän mukaan Maija on maahanmuuttajataustainen. Asia tuli hänelle itselleen yllätyksenä kun hän luki Hassisen (2005, 52.) kirjaa.

Päiväkotien työvälineitä ovat varhaiskasvatussuunnitelmat. Ne ovat konkreettisia toimintasuunnitelmia, joista löytyy tarkat kuvaukset toiminnan arjesta. Jokaisen päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelmat löytyvät heidän internet sivustoiltaan. Varhaiskasvatussuunnitelma on henkilökohtainen, joka laaditaan jokaiselle päivähoitossa olevalle lapselle. Päiväkodin työntekijä sopii vanhempien kanssa yhdessä lapsen yksittäiset ja konkreettiset kasvatustavoitteet. Suunnitelmat arvioidaan vähintään kerran vuodessa. (Oulun sosiaali- ja terveystoimi 2010.)

Lapsen vieminen päivähoitoon kannattaa, vaikka tarvetta hoitoon ei olisi, koska se on hyvä tuki kielen, kulttuurin ja asenteiden omaksumiseen. Tällöin lapsi saa myös yhteisöllisyyden kokemuksia, koska riippumatta iästä, ihminen haluaa kuulua joukkoon. Samoin vuorovaikutussuhteet tarjoavat lapselle kielellisiä haasteita. Toisten lasten seura on tärkeää, koska lapsihan oppii leikin kautta, jolloin hän saa vaikuttavan mallin kavereiltaan. (Hassinen 2005, 144.)

Kyselystä käy ilmi, ettei Maija mielellään laittaisi poikaansa päivähoitoon Norjassa, koska Leevin pitäisi mennä suurpäiväkotiin. Äidin mielestä poika saattaisi saada siellä vähemmän yksilöllistä huomiota ja lisäksi suuressa päiväkodissa on myös haittana esimerkiksi lastentaudit.

Maija kertoo, että jos he asuisivat Suomessa, tilanne olisi toinen ja hän voisi ajatellakin laittavansa Leevin nimenomaan perhepäivähoitoon pienellä paikkakunnalla. Päivähoidolle ei ole heidän perheessään ollut kuitenkaan tarvetta, koska Maija on ollut äitiysloman jälkeen vielä sairauslomalla ja Norjassa on kymmenen viikon isyysloma, joten isäkin on saanut olla paljon kotona.

6.3 Koulun tuki kaksikielisille lapsille

Yhteiskunnallisesti asiaa tarkasteltuna kaksikielisyys on ehdoton vaatimus. Valtaväestön mielestä koulun tärkein päämäärä on vähemmistölakiin liittyen se, että vähemmistölapset oppisivat enemmistökielen täydellisesti (Skutnab-Kangas 1988, 198). Tässä tulee uudelleen ilmi se, että yhteiskunnassa ”pakotetaan” vähemmistökielen puhuja yksikieliseksi. Tukeeko yhteiskunta kuitenkaan kaksikielisyyttä ja monikulttuurisuutta? Mielestäni ei, koska tämä kertoo sen, että yhteiskunta tukee lasta tulemaan yksikieliseksi.

Päivähoidon ja koulun yhtenä tehtävänä on kehittää lapsen kieltä ja ajattelua, mutta esimerkiksi kaksikielinen lapsi ei saa välttämättä opiskella eikä myöskään voi välttämättä käyttää toista kieltä päivähoidossa tai koulussa. (Skutnab-Kangas 1988, 38.) Tämä voidaan perustella sillä, koska lapsi voi puhua koulussa sellaista kieltä, mitä kukaan muu ei ymmärrä. Päivähoidon tai koulun tulisi hankkia lapselle vähemmistökieltä puhuva hoitaja/ opettaja, joka voisi opettaa lapselle vähemmistökieltä. Yleensä tällaiseen toimintaan ei löydy resursseja. Tämä on kuitenkin paikkakuntakohtaista.

Kyselyyn vastannut Maija kertoo, että he ovat ajatelleet muuttaa Suomeen, ennen kuin Leevi täyttää seitsemän vuotta. He haluavat hänet suomalaiseen kouluun, koska suomalaisessa koulussa on heidän mielestään parempi koulutus ja lisäksi ilmainen kouluruoka, mitä he pitävät erityisen tärkeänä.

Perheen muistellessa tulevaisuutta, he ajattelevat Leevin olevan koulussa aluksi kiinnostuksen ja ehkä kiusauksen kohde. Lisäksi he pohtivat voiko oppiminen olla hitaampaa, jos suomen kieli ei ole vielä vahva ja he epäilevät kielellisten vaikeuksien tulevan esiin koulussa.

Vanhempia askarruttaa, että voiko Leevillä olla vaikeuksia norjan kielen lukemisessa ja kirjoittamisessa. Lisäksi vanhemmat miettivät, miten he opettavat pojalleen norjan kielen lukemista. Haasteena ovat vielä monet norjan kielen murteet ja he miettivät, millaista apua he voivat saada norjan kielen, -kulttuurin ja -historian opetukseen Suomessa.

Mielestäni Leevin mennessä esikouluun ja kouluun, pojan kielen kehittyminen on kiinni siitä, asuuko hän silloin Norjassa vai Suomessa. Jos Leevi käy koulunsa Norjassa, tulee hänen vahvempi kieli todennäköisesti olemaan norjan kieli. Tässä tapauksessa Leevin suomen kielen taitojen kehittyminen jää äidin, sekä Suomen sukulaisten opettamisen varaan.

7 PERHEESSÄ ON KAKSIKIELINEN LAPSI

7.2 Kaksikielisyyden määrittelyä

Alkuperäismääritelmän mukaan äidinkieli on se kieli, jonka ihminen on ensin oppinut. Pätevyysmääritelmän mukaan äidinkieli on se kieli, jonka ihminen hallitsee parhaiten ja käyttää sitä eniten. Käyttömääritelmän mukaan äidinkieli on se kieli, johon henkilö samaistuu. Asennemääritelmä määrittelee äidinkieleksi sen kielen, jolla henkilö ajattelee, näkee unta ja esimerkiksi kirjoittaa päiväkirjaa. (Skutnab-Kangas 1988, 34-36.) Emme siis periaatteessa voi perustella tarkkaan, mikä on äidinkielemme, koska usean määritelmän mukaan mikä vain muu osaamamme kieli voi olla äidinkielemme.

Jos esimerkiksi väitetään, että vähemmistökieltä puhuvan lapsen äidinkieli on enemmistökieli sen vuoksi, että hän puhuu sitä päiväkodissa ja koulussa, käytetään perusteena käyttömääritelmää. Tässä tapauksessa ei oteta huomioon sitä, että lapsi on niin sanotusti pakotettu käyttämään muuta kuin alkuperäisäidinkieltä, koska hänelle ei ole voitu tarjota päivähoitoa tai koulua alkuperäisäidinkielellä. (Skutnab-Kangas 1988, 37-38.)

Sosiologia määrittelee kaksikielisyyden näin: kaksikielinen on se, joka on oppinut kaksi kieltä perheessä alusta saakka ja on käyttänyt kahta kieltä rinnakkain kommunikaatiovälineinä alusta saakka (Skutnab-Kangas 1988, 63). Kielitieteellisesti asiaa tarkasteltuna kaksikielinen hallitsee kaksi kieltä täydellisesti, hallitsee kaksi kieltä niin kuin syntyperäiset puhujat hallitsevat, hallitsee kummankin kielen yhtä hyvin tai tuntee ja hallitsee jonkin verran toisen kielen kieliopillisia rakenteita (Skutnab-Kangas 1988, 63). Kielisosiologia puolestaan määrittelee kaksikieliseksi hänet, joka käyttää kahta kieltä useimmissa tilanteissa omien toiveidensa, sekä yhteiskunnan vaatimusten mukaisesti (Skutnab-Kangas 1988, 63). Sosiologia määrittelee kaksikielisen niin, että henkilö samaistuu kahteen kieleen ja kulttuuriin tai ainakin joihinkin osiin niistä (Skutnab-Kangas 1988, 63).

Määriteltäessä kaksikielisyyttä tilanteen mukaan, voidaan puhua funktionaalisesta kaksikielisyydestä. Tämä tarkoittaa sitä, että henkilölle toinen kieli avautuu helpommin, eri tilanteissa. Esimerkiksi kun kaksikielinen asioi kaupungilla, hän voi käyttää

helpommin enemmistön kieltä, koska saa tällöin palvelua paremmin tai nopeammin. (Koppinen ym. 1989, 87-88.)

Kaksikielisyyden määritelmät ovat kuitenkin ongelmallisia, koska ne ovat joko liian laajoja, jolloin kaikki ihmiset olisivat niiden mukaan kaksikielisiä, tai sitten ääripäänä liian ankaria, jolloin kielet, joita osaamme suhteellisen hyvin, jäävät pois. Toiseksi ne eivät määrittele tarkkaan, mitä pitäisi osata milläkin alueella. (Skutnab-Kangas 1988, 64-65.)

7.3 Lapsi omaksuu kaksi kieltä

Osa meistä saa matkaansa kaksi, jotkut useampiakin kieliä syntymästä lähtien eli he siis omaksuvat kielet ilman, että heidän tarvitsee niitä erikseen opiskella. Toisin sanoen, lapsille puhutaan alusta alkaen useampaa kieltä samanaikaisesti, jolloin he omaksuvat ensikielenä kaksikielisyyden. (Hassinen 2005, 37.)

Miksi sitten varhainen kaksikielisyys puhututtaa? Tutkijoita ja vanhempia on kiinnostanut nimenomaan se, mitä myönteisiä ja kielteisiä vaikutuksia kaksikielisyydellä on lapseen. Vanhempia askarruttaa moni asia, kuten kykeneekö heidän lapsensa selviämään kahdella kielellä? Omaksuuko lapsi kumpaakaan kieltä kunnolla? Tuleeko lapsesta niin sanotusti puolikielinen? Tämän vuoksi vanhempien olisi tärkeää huolehtia siitä, että kumpikin puhuu lapselleen kieltä, jonka hallitsee. (Hassinen 2005, 12-19.)

Kyselyn mukaan Maijan perheen vanhempi-lapsi puhetilanteet toteutuvat niin, että hän puhuu Leeville suomen kieltä ja Arne norjan kieltä. Kuitenkin yhdessä perheenä ja vieraiden läsnä ollessa äiti puhuu norjan kieltä ja joskus vahingossa kohdistettuna lapselle. Myös Arne puhuu pojalle joitain lauseita suomeksi, kuten ”mitä nyt?” tai ”isin poika”. Mielestäni Arnen tulisi erityisesti tarkkailla suomen kielen puhumista Leeville, koska hänen lauseet eivät rakennu hyvin, vaikka hän osaa paljon suomen kielen sanoja. Kyselyyn vastanneen Kirsin perheessä vanhempi- lapsi puhetilanteet tapahtuvat samalla tavalla kuin Maijan perheessä. Kirsi puhuu lapsilleen suomen kieltä ja perheen norjalainen isä puhuu lapsilleen norjan kieltä. Kirsin mies osaa jo puhua hyvin suomen

kieltä, koska hän on käynyt suomen kielen kurssilla. Kirsi kertookin heidän perheessään myös tapahtuvan kielten sekoittamista eli lapset saattavat puhua myös isälleen suomen kieltä ja äidilleen norjan kieltä. Kun olen keskustellut eri ihmisten kanssa kaksikielisyydestä ja muiden kaksikielisten perheiden kanssa, he ovat käyttäneet tätä samaa mallia vanhempi- lapsi puhetilanteissa.

Olen tämän kielistrategian kannalla, koska mielestäni tällä tavalla lapsi oppii parhaiten kaksi kieltä. Sellaisiakin tarinoita olen kuullut, että perheessä voidaan olla hyvin tiukkoja sen suhteen, kuinka kahta kieltä perheessä käytetään. Esimerkiksi isälle saa puhua vain isän äidinkieltä. Mielestäni tällainen menetelmä voi olla perheelle raskasta, kun joutuu miettimään, kuinka kieliä saa käyttää. Tällainen menettely saattaa stressata lasta ja näin ollen vaikeuttaa kielten käyttämistä perheen sisällä.

Lapsi omaksuu koko ajan kieltä, jota vanhemmat puhuvat. Lapsi seuraa ja matkii aikuisia ja rakentaa näin oman kielisysteemin. Lapsi omaksuu kielet ja kaksikielinen aikuinen opettelee äidinkieltänsä lisäksi toisen kielen. Tämän vuoksi lapsen kielisysteemi eroaa vanhempien kielisysteemistä, mikä aiheuttaa sen, että lapsi tekee virheitä. Valitettavasti voimme vain arvioida, kuinka kielen omaksuminen todellisuudessa tapahtuu. Lapsen henkilökohtaiset ominaisuudet ovat suuressa osassa kielenomaksumisessa. Kaksikielisyyteen voivat vaikuttaa lapsen sukupuoli, älykyys, motivaatio, sekä muisti. (Hassinen 2005, 12-19.)

Useimmiten kaksikielisen henkilön kielet eivät ole kuitenkaan aivan samantasoisia. Heillä saattaa esiintyä toisen kielen parempaa hallitsemista, dominanssia, jossa kaksikielistä pidetään etevämpänä toisessa kielessä. Lapsen oppiessa kaksi kieltä syntymästään lähtien, kielet harvoin kehittyvät samalla lailla tai yhtä aikaa. Yleensä oppiminen tapahtuu pyräyksin ja kielten tasapainosuhteet voivat keikahdella kehityksen aikana. (Rontu 2004.)

Dominoivaksi kieleksi voi tulla se kieli, jota lapsi kuulee ja käyttää enemmän. Esimerkiksi jos lapsi käyttää toista kieltä koko ajan kavereiden kanssa, päiväkodissa ja koulussa. (Hassinen 2005, 18.) Lapsi voi tällöin sekoittaa heikomman kielen sanoja yleensä lauseiden loppuun (Koppinen ym. 1989, 86). Maijan vastausten mukaan Leevi sanoo joitakin sanoja molemmilla kielillä: ”äiti”, ”isi”, ”mamma”, ”pappa”. Kuitenkin jo tässä vaiheessa pystyy huomaamaan pojan toisen kielen dominanssia, koska hän

sanoo enemmän norjan kielen sanoja kuin suomen kielen sanoja. Esimerkiksi hän osoittaa sormellaan ja sanoo aina ”se”, eikä sano samaa suomeksi ”katso”.

7.4 Kaksikielisen perheen arkea

Kyselyyn vastannut Maija kertoo miettivänsä, miten Leevi oppii norjan kielen erilaiset murteet, koska jotkut vaikeimmat murteet ovat hankalia jopa Arnelle. Arne joutuu joskus esimerkiksi hoitamaan Maijan puolesta puheluita lääkäriin ja virastoihin ja lisäksi lähtemään niihin mukaan tulkiksi. Kokonaisuudessaan perheen äidillä on erittäin vahva norjan kielen taito ja yleensä asioiden hoitaminen sujuu ongelmitta. Lisäksi Maija ja Arne pohtivat, mille Leevistä tuntuu kaksikielisyys, vaikka hän osaisikin molemmat kielet? Tunteeko hän olevansa ulkopuolinen, väliinputoaja (tunteeko hän olevansa lainkaan suomalainen tai norjalainen), vai onko hän vahvasti isänmaallinen ja onnellinen kaksikielisenä sekä molemmista kulttuureista ylpeä? Vanhempia mietityttää, saako poika molemmista kulttuureista vahvuudet vai tuottaako kaksikielisyys hänelle vaikeuksia?

Palatakseni Bronfenbrennerin teoriaan, tämä käsittää mikrotason eli lapsen välittömän toimintaympäristön. Leevin kieli kehittyy Maijaa ja Arnea seuratessa, matkien ja jäljittäen vanhempiaan. Tulevaisuudessa kun Leevi aloittaa koulun, pojan kielen kehittyminen on kiinni siitä, asuuko perhe silloin Norjassa vai Suomessa. Tämä tarkoittaa sitä, että jos esimerkiksi Leevi käy koulunsa Norjassa, hänellä tulee vahvempi kieli todennäköisesti olemaan norjan kieli. (Hujala ym. 2007, 22.)

Keskeinen kysymys kaksikielisyyden kehittämisessä on perheen kielistrategia eli se, kuinka kahta kieltä lapsen kotona käytetään. Yleensä perheen kielistrategiat kehittyvät vanhempien kielellisten tottumuksien, asenteiden ja käsitysten mukaan. Samoin vanhempien usko ja luotto omiin mahdollisuuksiinsa vaikuttaa lapsen kielen kehitykseen. (Rontu 2004.) Kyselyn mukaan Maija on iloinen siitä, että hänen omalla vahvalla norjan kielen taidollaan Maija pystyy opettamaan Leeville tulevaisuudessa norja nkielen aakkosia ja kirjoittamista. Leevin isällä on lukihäiriö, joten hän ei voi opettaa pojalle kirjoittamista tai lukemista.

Kielten käyttäminen perheen kesken voi muuttua lapsen eri kehitysvaiheissa. Esimerkiksi jos lapsi on paljon alussa äidin kanssa, hän puhuu enemmän äidin kieltä. Päiväkotiin mennessään leikkikieleen vaikuttaa leikkikavereiden ja lasta hoitavien kieli, kunnes taas kouluikäisenä tiedon hankinta käy koulukielellä. (Hassinen 2005, 76.)

Maija ja Arne pitävät pojan isovanhempia suurena apuna kaksikielisyyden opettamisessa. Vanhemmat haluavatkin uskoa, että Leevillä tulee olemaan molemmat kielet vahvoja ja he aikovat tämän vuoksi viettää esimerkiksi kaikki lomat siellä maassa, missä he eivät asu. Jos he muuttavat Suomeen, he yrittävät kaikin tavoin pitää pojalle norjan kieltä yllä, samoilla tavoilla, kun he nyt vahvistavat Norjassa asuessaan suomen kieltä. Maija kertoo myös sisarusten olevan tärkeitä tulevaisuudessa pojalle, ettei hän tunne olevansa erilainen kaksikielisyyden suhteen.

7.5 Monikulttuurisuuden tuomat haasteet

Silloin kun lapsi tulee sellaisesta kaksikielisestä perheestä, jossa toinen vanhemmista puhuu yhteiskunnan kieltä ja toinen vähemmistökieltä, lapsella ei tule olemaan ulkoisia paineita yhteiskunnan puolelta tulla kaksikieliseksi, koska yhteiskunta usein ”rohkaisee” yksikielisyyttä hänen kohdallaan. Tämä edellyttää sitä, että lapsesta tulee yksikielinen yhteiskunnan kielessä, eikä vähemmistön kielessä. Sen sijaan lapselle voi tulla perheen sisältä tuleva paine. Tällöin se vanhemmista, jonka kieltä lapsi ei omaksu kunnolla, joutuu puhumaan lapselleen vierasta kieltä. Yleensä jää asioita, jotka menevät hukkaan lapsi- vanhempisuhteessa, niin kulttuurisesti, kuin tunne- ja identiteettitasolla. (Skutnab-Kangas 1988, 73.)

Eräässä kaksikielisyyteen liittyvässä keskustelussa tuli esiin mielenkiintoinen esimerkki, jossa monikielisyys aiheutti lapsen käyttäytymisessä pahoja ongelmia. Lapsen piti kommunikoida perheen ja sukulaisten kanssa neljällä eri kielellä. Lapselle aiheutui monikielisyydestä sellainen ongelma, ettei hän oppinut ilmaisemaan tunteitaan kielellisesti, vaan ilmaisi itseään fyysisellä tavalla käymällä toisiin lapsiin väkivaltaisesti käsiksi. Leikkipuistoon mennessään alkoi väkivaltainen käyttäytyminen. ja lapsi selvästi purki ahdistuneisuuttaan tällä tavoin, koska ei kyennyt sanoin kuvaamaan miltä hänestä tuntuu.

Haastattelun perusteella, kun kysyin miltä Maijasta tuntuisi jos Leevi ei omaksuisi toista kieltä, hän kertoi, että tilanne olisi kauhea. Ensimmäistä kertaa Maija alkoi ajatella asiaa ja hän kertoi, ettei edes näe sen olevan mahdollista heidän kielistrategian vuoksi, koska hän puhuu Leeville paljon suomen kieltä ja Arne norjan kieltä.

Tilanne olisi Maijan mielestä kauhea sen vuoksi, että se olisi kaikkien osapuolten kuten perheen, sukulaisten ja ystävien kannalta mahdotonta kommunikoinnin suhteen. Leevin norjalaiset isovanhemmat eivät osaa suomen kieltä ja puolestaan suomalaiset isovanhemmat eivät osaa norjan kieltä. Kommunikointi vaatisi aina jonkun osapuolen tulkkamaan keskustelua. Ongelmia syntyisi jo pienissä arjen askareissa, kuten Leevin käydessä kaupassa, kaverisuhteiden luomisessa Suomessa tai Norjassa, riippuen siitä, kumman maan kieltä hän ei puhuisi kunnolla. Toivon, että Leevi oppisi kaksi kieltä ja kulttuuria niin, ettei tällaista tilannetta tulisi eteen.

8 POHDINTAA JA YHTEENVETOA

Tarinoiden perusteella molemmilla perheillä on ollut samantyylliset strategiat kaksikielisyyden opettamisen suhteen eli vanhemmat ovat päättäneet, että lapselle kumpikin puhuu vain omaa äidinkieltään. Maijan perhe mietti paljonkin kaksikielisyyteen liittyviä asioita ja mielestäni haastatteluissa on mielenkiintoista se, kun Kirsin lapset ovat vanhempia kuin Leevi, hän pystyy kertomaan kokemuksien kautta sen, että lapset osaavat puhua kumpaakin kieltä sujuvasti ja perheen ekaluokkalaisella ei ole ilmennyt minkäänlaisia vaikeuksia kielten suhteen koulussa.

Olen keskustellut eri ihmisten kanssa kaksikielisyyteen liittyvistä asioista, jokaisella on ollut samanlainen näkemys esimerkiksi kielistrategioista, että vanhempien tulisi puhua vain omaa kieltään lapselle.

Kyselyssä Maijan ja Arnen tuli miettiä tulevaisuutta, kun Leevi aloittaa koulun. He näkevät huolenaiheita kieliä kohtaan ja he ajattelevat ongelmien tuleva esiin koulun alkaessa. Esimerkiksi, että Leevyä saatetaan kiusata koulussa ja että viimeistään tässä vaiheessa alkaa esiintyä kielellisiä vaikeuksia. Varsinkin jos he ovat asuneet siihen asti Norjassa, että poika menee kouluun ja aloittaa koulun Suomessa. Esittelin aiemmin tutkimuksen kielen kehityksen häiriöistä, joka kumoaa Maijan pelot turhiksi. Kuitenkin vain tulevaisuus näyttää, miten asioiden laita tulee olemaan.

Vastausten perusteella Kirsin lapsilla suomen kieli on vahvempi kieli. Maijan lapsi Leevi ei vielä paljon puhu, hänellä esiintyy enemmän norjan kielen sanoja. Joten nähtäväksi jää, kuinka Leevin kielitaito kehittyy. Tästä voi siis päätellä, että ympäristöllä on suuri vaikutus lapsen kaksikielisyyteen. Siellä missä lapsi asuu, pysyy vahvempana kielenä se kieli mitä hän käyttää enemmän.

Mielestäni lapsen kielitaitoon vaikuttaa se, kuinka paljon vanhemmat käyttävät aikaa kahden kielen opettamiseen. Kirsi kertoi kyselyssä, että on huomannut pojallaan norjan kielen vahvistuneen, kun poika on ollut isänsä kanssa kotona vuoden verran ja hän on käyttänyt enemmän norjan kieltä.

Kuten Raiton (2007) lähteestä käy ilmi, että lapsen kielelliset virheet tulisi hyväksyä ja sallia ja antaa lapsen oppia omassa tahdissa. Uskon että sukulaisten ja vanhempien

panostaminen kahden kielen opettamiseen tuottaa hyviä tuloksia siihen, että molemmat kielet kehittyvät hyviksi. Mielestäni on tärkeää, että pojan lähipiirissä arvostetaan hänen kaksikielisyyttä ja ollaan kiinnostuneita molemmista kielistä. Tällöin hän varmasti tuntee olevansa arvostettu ja hyväksytty molempien kielten puhujana. Tällä on varmasti vaikutus pojan minä-kehitykseen, joka todennäköisesti muodostuisi positiiviseksi kahden kielen ja kulttuurin osaajana.

Olen sitä mieltä, että vanhempien olisi hyvä säilyttää ja opettaa molemmista kulttuureista tärkeät asiat lapselle. Tällöin lapsi saa käsityksen siitä mistä hänen juurensa ovat. Kuten Maija pohti sitä, että onko hän vienyt pojaltaan isänmaallisuuden, mutta uskon, että suomalainen sisu siirtyy Leeviin ja isänmaallisuus pysyy vahvana, mutta myös Norjan kulttuuri ja historia tulevat olemaan osa pojan elämää.

Pyrin olemaan luottavaisella mielin sen suhteen, että kaikki sujuisi hyvin ja nyt kun Leevi on vanhempi, Maija ja Arne pääsevät useammin kyläilemään Suomeen. Toivon, että pojalle vahvistuvat molemmat kielet yhtä hyviksi ja että pystymme kommunikoimaan tulevaisuudessa ongelmitta. Tämän kuitenkin vain aika näyttää.

Toivottavasti Leevillä vierastaminen vähentyy joka kerta, koska hänelle tulee lisää ikää ja hän saa koko ajan rohkeutta lisää. Ja voi olla, että perhe jossain vaiheessa muuttaa Suomeen, ennen kuin poika aloittaa koulun ja tällöin on selvää, että suomen kieli alkaa vahvistua. Ennakkoluuloni eivät vielä täysin ole hävinneet, koska epäilen, että Leevin vahvemmaksi kieleksi tulee norjan kieli. Pelkään, etten voi kommunikoida Leevin kanssa niin, että ymmärrämme toisiamme täydellisesti.

Työ antoi minulle tarvittavan tiedon, mitä halusin kaksikielisyydestä tietää. Lisäksi työ tulee olemaan perheelleni ja Maijalle hyvänä tietopakettina tulevaisuudessa. Sain kyselyn ja haastatteluiden perusteella kattavat vastaukset, joista olen iloinen, koska ne antoivat minulle perheen näkökulmaa työhöni ja avasi hyviä keskusteluja Maijan kanssa. Tiedän nyt esimerkiksi, kuinka voin tukea kaksikielistä lasta vahvistamaan vähemmistön kieltä, lukemalla hänelle päiväkodissa suomenkielisiä kirjoja.

Työn tekeminen oli pitkä prosessi. Nyt työn ollessa valmis osaa arvostaa omaa työpanostaan ja työtä. Työstäni on varmasti hyötyä ammattiini, koska monikulttuurisia

ihmisiä on paljon. Opinnäytetyön kautta olen oppinut ymmärtämään enemmän yhteiskunnan ja perheen näkemyksiä kaksikielisyydestä.

Teoriatieto esimerkiksi kaksikielisyyden vaikutuksista lapseen vähensi pelkojani muun muassa siitä, ettei kaksikielisyydellä ole negatiivisia vaikutuksia lapsen kehitykseen eikä se ole sidoksissa kielihäiriöihin. Työ selvensi minulle sen, että kaksikielisyydellä on enemmän positiivisia kuin negatiivisia vaikutuksia lapsen kehitykseen.

LÄHTEET

- Alitolppa-Niitamo, Anne 2003. Monikulttuurinen perhe ja välisukupolvi. Luettu 2.11.2010.
<http://www.vaestoliitto.fi/@Bin/287271/ESITELM%C3%84+NUORISOTUTKIMUSP%C3%84IVILL%C3%84.pdf>
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2003. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- Hassinen, Sirje 2005. Lapsesta kasvaa kaksikielinen. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- Heikkilä, Lauri n.d. Väline on viesti - Narratiivinen tutkimusmenetelmä Korson sosiaalitoimen työssähyvinvoinnin kehittämisessä. Luettu 13.9.2010.
http://verso.palmenia.helsinki.fi/tyohyvinvointi/pdf/lauri_heikkila.pdf
- Hepola, Annamari 2005. Kulttuuriin kasvattaminen - Monikulttuuristen perheiden valintoja lasten kasvatuksessa. Luettu 1.11.2010.
https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18196/URN_NBN_fi_jyu-2005262.pdf?sequence=1
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja Kirjoita. Tammi, Helsinki.
- Hujala, Eeva & Puroila, Anna-Maija & Parrila, Sanna & Nivala, Veijo 2007. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. T-Print, Hyvinkää.
- Inspirans asiakasymmärryksen asiantuntija 2009. Mitä laadullinen tutkimus on? Luettu 1.11.2010. <http://www.inspirans.fi/laadullinen-tutkimus>
- Koppinen, Marja-Leena & Lyytinen, Paula & Rasku-Puttonen, Helena 1989. Lapsen kieli ja vuorovaikutustaidot. Tekijä ja Kirjayhtymä Oy, Rauma.

Korpilahti, Pirjo n.d. Kielihäiriöinen kaksikielinen lapsi. Luettu 25.10.2010.
http://www.stroke.fi/files/279/Pirjo_Korpilahti.pdf

Liiten, Marjukka. Tutkimus: Kaksikielisyys ei pahenna lasten kieli- ja puhehäiriöitä.
 Luettu 1.9.2010.
<http://www.hs.fi/kotimaa/artikkeli/Tutkimus+Kaksikielisyys+ei+pahenna+lasten+puhe+ja+kielih%C3%A4iri%C3%B6it%C3%A4/1135220130358>

Oulun sosiaali- ja terveystoimi 2010. Luettu 23.10.2010.
<http://www.ouka.fi/sote/paivahoito/vasu.html>, 2010.

Raito, Mirka 2007. Veikö kissa kielen, vai sujuuko rokka? Luettu 1.6.2010.
<http://suomikouluopetussisallot.wikispaces.com/file/view/-Veik%C3%B6KissaKielenMRaito07.pdf--1.pdf>

Rontu, Heidi 2004. Suomalaisuomenruotsalainen koti lapsen kaksikielisenä kasvuympäristönä. Luettu 3.6.2010.
http://www.kotikielenseura.fi/virittaja/hakemistot/jutut/2004_224.pdf

Ruoppila, Isto & Hujala, Eeva & Karila, Kirsti & Kinos, Jarmo & Niiranen, Pirkko & Ojala, Mikko 1999. Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Skutnab-Kangas, Tove 1988. Vähemmistö, kieli ja rasismi. Gaudeamus, Helsinki.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2010. Luettu 23.10.2010.
http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveyspalvelut/terveyspalvelut/perusterveydenhuolto/neuvolat

Tuori, Salla 2010. Tasa-arvo, perusoikeus ja politiikan haaste. Luettu 14.10.10.
<http://blogs.helsinki.fi/takurssi2010/files/2010/02/Monikulttuurisuuden-haasteet-2010.pdf>

Kysely

Liite 1

1. Kuinka paljon mietitte kaksikielisyyttä ja siihen liittyviä asioita ennen vauvan syntymää?
2. Millaisia huolia, murheitä, onnistumisen kokemuksia teillä oli kaksikielisyydestä ennen vauvan syntymää?
- 1.3 Mistä saitte tietoa kaksikielisyydestä? Esimerkiksi neuvolasta ja päivähoitosta.
3. Kerro perheenne nykytilanteesta. Esimerkiksi kuinka lapsesi puhuvat kahta kieltä? Esiintyykö lapsen puheessa toisen kielen dominanssia eli onko toinen kielistä lapselle vahvempi? Mikä on teidän taustanne? Missä asutte jne.?
- 2.1 Kerro, kuinka toteutatte vanhempi-lapsi puhetilanteet ja miksi?
- 2.2 Kerro, miten ympäristö vaikuttaa tai ovat vaikuttaneet lapsen kaksikielisyyden kehittymiseen.
- 2.3 Kerro miten suunnittelitte kaksikielisyyden opettamista lapsillesi. Millaisia suunnitelmia ja strategioita teillä on ollut ja miten olette pysyneet alkuperäissuunnitelmissa kahden kielen opettamisen suhteen?
- 2.4 Jos suunnitelmat eivät ole pitäneet, mitä asioita olette tehneet toisin ja miten olette päätyneet niihin ratkaisuihin?
3. Miten olette tukeneet lapsen kaksikielisyyttä? Esimerkiksi kulttuuriin liittyvät erot yms.
- 3.1 Millaisia ongelmia ja haasteita eteenne on tullut matkan varrella kaksikielisyyteen? Mitkä asiat ovat mielestänne vaikuttaneet niihin?

- 3.2 Kerro ajatuksiasi siitä, mikä merkitys kaksikielisyydellä on perheellesi ja etenkin lapsille?
- 3.3 Miten lapsesi on omaksunut kaksikielisyyden ja miten hän niitä käyttää?
Esimerkiksi kaverisuhteet, leikki-tilanteet yms.
4. Miten kaksikielisyys on vaikuttanut sinun ja miehesi välisiin suhteisiin?
Esimerkiksi kerro konfliktitilanteista, miten yhdistänyt teitä vanhempina?
Kuinka olette selvittäneet kulttuuriin liittyvät erot jne.?
5. Mitä koulua/ päiväkotia lapsesi käy? Miten siellä suhtaudutaan kaksikielisyyteen?
Miten kirjoittaminen ja puhuminen sujuvat kahdella kielellä jne. Kerro vielä kouluun tai päiväkotiin liittyvistä huolista, murheista, onnistumisen kokemuksista ja iloista yms. (Kirsille suunnattu kysymys)
5. Mieti sitä hetkeä, kun poikasi lähtee kouluun. Millaista hänellä koulussa luulet olevan, kuinka hän hallitsee kaksi kieltä. Kerro huoliasi, murheitasi ja iloista pojan kouluun menemiseen liittyen. (Maijalle suunnattu kysymys)
6. Miten näet sellaisen tilanteen, jos lapsenne ei omaksuisi toista kieltä? (Maijalle suunnattu kysymys)